

Twee stromingen in de Surinaamse geschiedschrijving

Sandew Hira

International Institute for Scientific Research

Inleiding

In deze bijdrage wordt het vraagstuk behandeld van de dekolonisatie van de Surinaamse geschiedschrijving. De volgende stelling wordt verdedigd: er zijn twee stromingen binnen de Surinaamse geschiedschrijving: een stroming – die ik noem het wetenschappelijke kolonialisme – die een beeld presenteert van de Surinaamse geschiedenis waarbij kolonialisme als een legitiem verschijnsel wordt gepresenteerd en een stroming – die ik noem Decolonizing the Mind – die het kolonialisme als een misdaad beschouwt.

De verschillen tussen beide stromingen zijn heel groot.

Ze zijn geworteld in verschillende tradities: de eerste in het eurocentrisme die het kolonialisme verdedigt, de tweede in de strijd tegen het kolonialisme.

Ze hebben verschillende analysekaders. De eerste is geworteld in ideologie (hoe zou je naar de wereld moeten kijken), de tweede in de wetenschap (hoe zit de wereld in elkaar).

Ze hebben verschillende research agenda's. De eerste is gericht op de aandacht verschuiven van de misdaad van onderdrukking en uitbuiting naar onderwerpen die weinig betekenis hebben voor het blootleggen van die misdaad. De tweede is gericht op het blootleggen

van de mechanismen van waarmee onderdrukking en uitbuitingen zijn opgezet en in stand gehouden alsmede haar erfenis in het heden.

Ze hebben verschillende institutionele kaders. De eerste is ingebed in academische instituties in Nederland en deels in Suriname. De tweede is geworteld in het activisme van de antikoloniale emancipatiebewegingen. Ze hebben een verschillende visie op de erfenis van kolonialisme. De eerste ziet geschiedenis als aan afgesloten periode met geen relevante erfenis. De tweede beschouwt de erfenis van kolonialisme als een maatschappelijk probleem dat opgelost moet worden.

Dekolonisatie van de Surinaamse geschiedschrijving is sociale strijd, niet een academisch onderonsje. De vraag voor de toekomst is hoe deze strijd tot een succesvol einde te brengen.

Geschiedschrijving en identiteit

Dekolonisatie van de geschiedschrijving is terecht een belangrijke issue in de Surinaamse gemeenschap in Suriname en in de diaspora. Geschiedschrijving is een essentieel onderdeel van de identiteit van een sociale groep (etnische groep, natie). Daarbij gaat het om de vraag hoe een sociale groep kijkt naar haar wordingsgeschiedenis en hoe ze omgaat

met de erfenis van die geschiedenis. Geschiedschrijving is een onderdeel van een collectieve herinnering en een collectief zelfbeeld.

Geschiedschrijvers produceren niet alleen kennis over zaken die zich in het verleden hebben afgespeeld. Ze produceren kennis over hoe je een volk naar zichzelf zou moeten kijken. Volk is in de huidige tijd niet gelijk aan natie, maar aan diaspora-gemeenschappen verspreid over meerdere naties. Geschiedschrijvers beantwoorden vragen zoals:

- Waar staan we in onze ontwikkeling als een volk en welke factoren zijn bepalend geweest voor die ontwikkeling?
- Wat zijn de historische beperkingen die we moeten overwinnen om in betere toekomst te ontwikkelen voor ons volk?
- Wat is de potentie die vanuit het verleden is gevormd voor die ontwikkeling en al dan niet gebruikt wordt in de toekomst?

Geschiedschrijving is niet het vastleggen van feiten uit het verleden. Geschiedschrijving is het ontwikkelen van analyses die ons inzicht verschaffen in belangrijke vragen over de totstandkoming van het heden, waarvan er hierboven enkele zijn genoemd.

In dit stuk presenteren we een analyse van wat koloniale geschiedschrijving is en hoe het onderdeel vormt van mental colonialism. Ook gaan we in op wat dekoloniale geschiedschrijving is en wat de implicaties hiervan zijn voor het geschiedenisonderwijs.

We behandelen achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

- Het basiscriterium om te bepalen wat (de)koloniale geschiedschrijving is.
- De mechanismen waarmee mental colonialism bevordert en instandgehouden wordt in de geschiedschrijving.
- De implicaties voor het toekomstige geschiedenisonderwijs.

Criterium vanuit het Wetenschappelijk Kolonialisme (WK): de woonplaats van de schrijver

De centrale vraag bij dekolonisatie van de geschiedschrijving begint bij de vraag: wat is kolonisatie van de geschiedschrijving? Als we kunnen duiden wat kolonialisme is, dan krijgen we een beter zicht op wat dekolonisatie is. Hier is dan ook direct het verschil tussen de twee stromingen in de Surinaamse geschiedschrijving.

Het WK presenteert het begrip dekolonisatie van de geschiedschrijving op een zodanige wijze dat het element van strijd tegen mentale onderdrukking verdwijnt. *Decolonizing the Mind (DtM)* daarentegen beschouwt dekolonisatie van de geschiedschrijving als een onderdeel van een strijd voor mentale bevrijding.

In zijn artikel *Dekolonisatie van de Surinaamse geschiedschrijving. Waarom is die uitgebleven* (Jagdeu 2012, p. 5) behandelt dit onderwerp volgens het model van het wetenschappelijke kolonialisme.

De stelling die Jagdeu poneert, is dat het criterium om te bepalen of geschiedschrijving koloniaal of dekoloniaal ligt bij de woonplaats van de auteur. Als de auteur in Suriname woont, is hij of zij dekoloniaal.

Het criterium van woonplaats heeft Jagdeu overgenomen van Gert Oostindie en Rosemarijn Hoefte (1999) en Hans Ramsoedh (2006). Ramsoedh formuleert het als volgt: "*Een overzicht van de Surinamistiek van de afgelopen dertig jaar confronteert ons met de belangrijkste vraag: is de Surinamistiek het werk van Surinamers in Suriname? Het antwoord op deze vraag moeten we negatief beantwoorden.*" (Ramsoedh, 2006, 41). De discussie die Ramsoedh, Jagdeu, Oostindie in het kader van dekolonisatie van de geschiedschrijving aan de orde stellen is niet de inhoud van de stellingen die geponeerd worden, maar de vraag of de studies geschreven zijn door mensen in of buiten Suriname.

Geen van de auteurs leggen uit

standaarden geschreven en over het algemeen van goede wetenschappelijke kwaliteit”.

Over wat gangbare wetenschappelijke normen zijn, zwijgt hij. Eén van die auteurs in Ramsoedh's categorie is de racist Pieter Emmer.¹ En waar baseert hij zijn stelling op? Geen idee. Hij brengt geen enkel onderzoek naar voren waaruit blijkt dat Surinamers in Surinamers zich met om het even welke studie uit Nederland kunnen afficheren en dus met bijvoorbeeld Emmer. We moeten hem op zijn erewoord geloven.

Ramsoedh is geen voorstander van een analyse in termen van koloniaal en anti-koloniaal. Hij schrijft: *“Het ... bezwaar is dat een hantering van de begrippen 'Surinaams perspectief' en wetenschap 'van binnenuit' kan leiden tot een kwalificatie in de zin van goed-fout-, antikoloniaal-koloniaal-perspectief en de functie krijgt van het sjibbolet van het 'ware' geloof.”* (Ramsoedh 2006, 44). Wat blijkt? Ramsoedh is niet echt tegen een kwalificatie van “goed-fout”, maar alleen in het geval koloniaal en dekoloniaal. Hij heeft zijn eigen criterium van goed-fout. Hij schrijft: *“Publicaties dienen ... beoordeeld te worden op hun (wetenschappelijke) kwaliteit en niet op hun goede bedoelingen. In dit verband kan worden gerefereerd aan een aantal studies die heel duidelijk vanuit een Surinaams of antikoloniaal perspectief zijn geschreven, maar die echter in mijn optiek niet voldoen aan geldende wetenschappelijke normen, zoals de hantering van moderne wetenschappelijke methoden, een breed perspectief en een kritische instelling.”* Als voorbeeld noemt hij mijn boek: *“Van Priary tot en met De Kom”*. (Ramsoedh 2006, 44)

Hoe beargumenteert hij dat mijn boek niet voldoet aan wetenschappelijke normen, een breed perspectief en een kritische instelling. Opnieuw, geen idee. Hij draagt geen argumenten aan. Je moet hem weer op zijn erewoord geloven. Dat is kennelijk zeer “wetenschappelijk”.

¹ Emmer verklaart dat de tot slaaf gemaakten geen vrijheid van slavernij wilden, dat de Afrikanen in het slavenrijk het beter hadden dan de reizigers van een Boeing 747 en dat zwarte mensen geen besef hebben van vrijheid. Zie Hira (2009), p. 27 e.v.

Concluderend stel ik dat de poging om te voorkomen dat geschiedschrijving in termen van stromingen wordt geanalyseerd een typische poging is om de aard van het kolonialisme te maskeren, namelijk dat is zoiets is geweest als mental colonialism. Het onderwerp moet zorgvuldig worden vermeden. Want zou er een discussie ontstaan over wat mental colonialism is, dan zou wel eens kunnen blijken dat dat niets anders is dan een strijd voor geestelijke vrijheid van de door de kolonisator opgedrongen beelden van mens en samenleving.

Maar stromingen zijn heel normaal in geestelijk leven. Zo heb je in de analyse van de Joodse Holocaust de mensen die dit als een misdaad tegen de menselijkheid beschouwen en nazistische historici die de holocaust ontkennen.

Criterium vanuit Decolonizing the Mind (DtM): de legitimiteit van het kolonialisme

Het criterium om koloniale van dekoloniale geschiedschrijving te onderscheiden is de vraag in hoeverre een stroming de legitimiteit van het kolonialisme propageert. Het WK propageert die legitimiteit. DtM beschouwt het kolonialisme als een misdaad, als iets illegitiems. DtM baseert zich daarbij op een wetenschappelijke analyse van de feiten van het kolonialisme. Het WK baseert zich op een ideologie, die probeert de misdaad te maskeren.

Beide stromingen gaan uit van een zeker normbesef.

DtM gaat uit van een normbesef dat stelt dat in alle perioden van de geschiedenis waarbij er sprake is van onderdrukking en uitbuiting van mensen er twee soorten normen zijn: die van de onderdrukker en die van de onderdrukte. De onderdrukte vindt het normaal dat hij (meestal zijn het mannen) in die positie zit. De onderdrukte mens heeft een innerlijk besef van vrijheid en zal altijd ernaar streven om die vrijheid te bereiken ook zal hij of zij soms afwegingen maken dat

opstand en verzet niet altijd tot vrijheid zou kunnen leiden.

Het WK gaat uit van een normbesef dat stelt dat tijdens het kolonialisme onderdrukking en uitbuiting legitiem waren. Daarvoor is het nodig om een wereldbeeld te schetsen waarbij er geen plaats is voor het concept van een innerlijk besef van vrijheid van mensen. Dat besef wordt de gekoloniseerde mens ontzegd.

Het WK past dit normbesef eenzijdig toe. Het is alleen van toepassing op het kolonialisme en niet op bijvoorbeeld het nazisme. De bezetting van Nederland door de Duitsers wordt gezien als illegitiem, maar de bezetting van Suriname en Indonesië wordt gezien als legitiem.

Het onderscheidende criterium van legitimiteit heeft verregaande gevolgen. Als je kolonialisme beschouwt als een misdaad, dan zul je moeten analyseren wie de misdadigers en wie de slachtoffers waren. Je zult moeten analyseren hoe het systeem van deze misdaad in elkaar zat, hoe het functioneerde, hoe het in stand kon worden gehouden en hoe het doorbroken had kunnen worden.

Als het kolonialisme als een legitiem verschijnsel beschouwt, dan verdwijnt dit uit je gezichtsveld.

Een voorbeeld van het verschil in benadering zien we in het artikel van Matthias van Rossum en Karwan Fatah-Black (2012). Ze maken – zoals vele koloniale historici – een onderscheid tussen de legitieme handel (“de legale slavenhandel”) en de illegitieme (“de illegale slavenhandel”) (Van Rossum en Fatah-Black, 2012. p. 12). De gedachte dat de tot slaaf gemaakte Afrikanen het systeem als illegaal en illegitiem zouden kunnen beschouwen komt niet in hen op. Hun referentiekader van wat legaal en illegaal is, is dat van de onderdrukker en uitbuiters.

De legitimiteit van het kolonialisme is bestreden door duizenden mensen in

de daden van verzet. De illegitimiteit van het kolonialisme is beschreven door cultuurproducenten (kunstenaars, organisatoren van culturele evenementen) en kennisproducenten (historici, sociale wetenschappers).

Tijdens de herdenkingen van historische dagen is er altijd een stroming geweest die het misdadige karakter van het kolonialisme bekritiseerde en verwierp. De Miss Alida verkiezingen, de herdenking van de afschaffing van slavernij, de herdenkingen van de immigratiedagen, de herdenking van de vredestraktaten met de Marrons, op herdenking van de Juli-moorden van 1902 op Mariënborg; het zijn allemaal voorbeelden waar cultuurproducenten de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie stellen.

Die maatschappelijke beweging heeft haar weerspiegeling gevonden in kennisproducenten die de legitimiteit van het kolonialisme bestrijden. Anton de Kom is de grondlegger van die antikoloniale geschiedschrijving. Na de Tweede Wereldoorlog zijn er in Suriname en in de Surinaamse gemeenschap in Nederland meer intellectuelen naar voren gekomen die de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie stelden: Eddy Bruma, Eugène Gessel, Jack Menke, Marten Schalkwijk, Glenn Sankatsingh, Waldo Heilbron, Glenn Willemsen. De laatste vijf jaar is er zelfs een stroom aan dekoloniale historici: Zunder, Bhagwanbali, Dragtenstein, Nimako etc.

En toch stelt Ramsoedh dat er geen sprake is van meerdere stromingen in de geschiedschrijving.

Dat is ook comfortabel, want als er sprake zou zijn van stromingen, dan zou daardoor de vraag op tafel liggen: tot welke stroming behoort Ramsoedh? Het antwoord op die vraag wordt niet bepaald door de wens van een auteur, maar door de standpunten die hij of zij inneemt t.a.v. kolonisatie en dekolonisatie van de geschiedschrijving.

Manieren waarop legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd

Ik onderscheid tien manieren waarop de stroming van het WK de legitimiteit van

het kolonialisme propageert.

1. Het presenteren van een raamwerk waarin kolonialisme als een legitiem en vanzelfsprekend systeem wordt neergezet.
2. Het opbouwen van de autoriteit van kennisproductie van het WK.
3. Het neerzetten van critici van het kolonialisme als irrationele mensen.
4. Het gebruik van suggestieve stellingen die de legitimiteit van het kolonialisme moet propageren.
5. De positieve koestering van de erfenis van het koloniale verleden.
6. De last line of defence: epistemologie.
7. Het gebruik van taboe's.
8. Het institutionele kader voor training en vorming van kaders.
9. Het kweken van het complex van mental colonialism.
10. Het inzetten van Uncle Tom.

De eerste zes manieren hebben betrekking op inhoudelijke aspecten m.b.t. kennisproductie en kennisdistributie. Het gaat om het inhoudelijke kader waarmee de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd.

De overige vier manieren hebben betrekking op institutionele aspecten van kennisproductie en distributie.

1. Het presenteren van een raamwerk waarin kolonialisme als een legitiem en vanzelfsprekend systeem wordt neergezet

Het raamwerk waarin kolonialisme als legitiem wordt gepropageerd bestaat uit diverse onderdelen.

Theorie en stellingen

Het WK poneert stellingen – al dan met een theoretisch kader – die zouden moeten aantonen dat het kolonialisme legitiem was.

Soms gaat het om expliciete stellingen, soms worden ze impliciet in beschrijvingen opgenomen.

Theorie

De theorie van de plurale samenleving zoals die door R.A.J. van Lier is ontwikkeld is bij uitstek het raamwerk

waarin de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd. Van Lier stelt over zijn studie: *"In deze studie worden sociale verhoudingen vastgelegd, die het leven in de kolonie hebben bepaald. Deze verhoudingen ontstonden, doordat een groep mensen gezamenlijk bepaalde doeleinden hebben nagestreefd en daarbij in hun opvattingen een mentaliteit demonstreerden, die met de gegeven situaties samenhangen."* (Van Lier, 1977, 2).

In antwoord op mijn vraag aan Van Lier *"Waar was het moment in de geschiedenis waarop de slaaf en zijn meester gezamenlijk tot het besluit kwamen om de eerste de vrijheid te ontnemen ten einde de laatste te dienen"* (Hira, 2), reageert Maurits Hassankhan (2012, 18): *"Als wij de Surinaamse samenleving van toen begrijpen, dan zijn er volgens mij twee groepen: de planters/ kolonisten en de slaven. Hoe kan Van Lier met 'een groep mensen' bedoelen: planters én slaven?"* Hassankhan ziet in dat dat inderdaad erg dom zou zijn.

Maar het antwoord is simpel. Van Lier geeft op verschillende momenten aan dat de groep inderdaad bestaat uit "planters én slaven". Bijvoorbeeld, als hij aangeeft hoe je de plurale samenleving van Suriname moet begrijpen dan schrijft hij: *"Over het algemeen kan men stellen dat groepen of individuele personen in een grensgebied leven waarin hun omgeving haar bekende, vertrouwde karakter heeft verloren, zodat ze geplaatst zijn in een situatie waarin zij het gevoel missen dat ze een bevredigende aanpassing maken. Omdat zowel **slaven en hun eigenaren** [S.H. mijn nadruk] ontworteld waren en zich moesten aanpassen aan de nieuwe onbekende voorwaarden kunnen we stellen dat beide groepen permanent in een grensgebied woonden."* (Van Lier, 7).

Als hij het heeft over groepen in de slaven samenleving dan heeft hij het inderdaad over planters én slaven.

Maar de kern van zijn betoog is kolonialisme een legitiem systeem is. Niks onderdrukking en uitbuiting, niks kidnapping van Afrikanen door Europeanen naar een door Europeanen bezet land, maar *"ontworteling"* in een onbekende omgeving waar ze op

een onbekende manier zijn beland. Er is een onbekende kracht die ze naar de kolonie hebben gebrachte. Van Lier (1977, 6) schrijft: *"Doordat zowel de meester als de slaven uit hun cultuur waren gerukt en zich moesten aanpassen in voor hen volkomen nieuwe en vreemde omstandigheden, leefden deze beide groepen voortdurend in een grenssituatie."*

Hier begint Van Lier te fantaseren. We weten wie de Afrikaan uit zijn cultuur heeft gerukt, maar wie heeft de Europeaan uit zijn cultuur gerukt? Van Lier suggereert alsof de koloniale samenleving een normaal en legitiem verschijnsel is. Stel dat zou blijken dat de Europeaan de Afrikaan uit zijn cultuur heeft gerukt, en hij zelf als bezetter een nieuwe samenleving heeft gecreëerd op basis van dwangarbeid, wat blijft er dan over van die legitimiteit?

Het stikt van dit soort stellingen in het WK.

Laten we enkele behandelen.

Stelling: De transatlantische slavenhandel is een legitiem verschijnsel

Prof. Henk den Heijer (2011, 5) citeert de Amerikaanse historicus Robert Harms die een scheepsjournaal beschrijft. Den Heijer: *"Tijdens die reis deed zich niets bijzonders voor: geen slavenopstand, geen buitensporig geweld of seksueel misbruik van slaven, geen grote sterfte en geen extreme weersomstandigheden. Het was een routinereis zoals er eeuwenlang velen zijn gemaakt. Tussen de microgeschiedenis van het journaal weeft de auteur het grotere verhaal van de trans-Atlantische slavenhandel, waarin hij naast het gewone ook de excessen belicht. Harms doet dat op een bewonderenswaardige manier zonder een eenzijdig beeld te schetsen of een moraliserende vinger te heffen. Tegelijkertijd toont hij empathie met de slachtoffers door het onkenbare te benoemen. 'We can never know what thoughts formed in their minds, what feelings welled up in their breasts, or what images of home and family passed before them in kaleidoscopes of memory, but it was a moment they never forget'."*

Den Heijer voegt eraan toe: *"Ik denk dat niemand dat laatste zou willen betwisten."*

Den Heijer beschouwt slavenhandel niet als een misdaad, maar als een normaal legitiem verschijnsel.

Hier wordt de legitimiteit van een misdaad gepropageerd door het onderscheid te maken tussen "de normale gang van zaken" (normaal in de ogen van het WK) en "excessen". Excessen zijn de uitzondering. De norm is de "normale gang van zaken".

Den Heijer c.s. kunnen zich niet indenken dat de zwarte gevangenen menselijke gevoelens hadden. Ze houden daarbij vast aan het racistische idee dat als zwarte mensen geen schriftelijke getuigenissen achterlaten, dan betekent dat dat ze akkoord gingen met hun behandeling omdat er geen bewijs was dat ze zich ertegen wilde verzetten.

Stelling: de tot slaaf gemaakten vonden slavernij leuk

De racist Pieter Emmer is er intussen berucht mee geworden, de stelling dat de tot slaaf gemaakten slavernij leuk vonden. Ruud Beeldsnijder haalt in zijn dissertatie (met als promotor Emmer) de Nederlandse landbouwkundige Blom aan die schrijft voor een publiek dat begrijpt dat brandmerken afschuwelijk is. Volgens Blom lieten de tot slaaf gemaakten het brandmerken met plezier toe, want dan waren ze verzekerd van een vaste eigenaar en konden niet doorverkocht worden.

Beeldsnijder (1994, p. 119) onderschrijft die bewering: *"Hoewel een band met een vaste eigenaar ontegenzeggelijk voordelen had, was een brandmerk natuurlijk geen garantie tegen verkoop."* Sterker nog, hij beweert dat de tot slaaf gemaakten vrijwillig meewerkten aan slavernij: *"Met de fabel van de volkomen machteloosheid van de slaven moet eveneens worden afgerekend. De slaven waren, zoals duidelijk is gebleken, ook 'partij'. Ondanks repressie kozen zij vaak voor een informele onderhandelingssituatie. In verschillende perioden van de Surinaamse geschiedenis waren er geen guerilla-oorlogen, geen grote opstanden, en was er weinig sprake*

van weglopen op grote schaal. In het meewerken van de slaven school een element van vrijwilligheid." (Beeldsnijder 1994, p. 255)

Als er geen continue opstanden was, dan was dat niet vanwege de onderdrukking daarvan, maar vanwege de medewerking die tot slaaf gemaakten hadden gegeven. Waarom was er een slavenwetgeving nodig? Waarom was het systeem van straffen nodig, als de Afrikanen vrijwillig slavernij wilden. Die vragen stelt Beeldsnijder niet, want dat zou de legitimiteit van het systeem ondergraven, dus presenteert hij stellingen die de legitimiteit moeten onderschrijven.

Eén van de taken voor de komende generatie studenten geschiedenis is het inventariseren van alle stellingen waarmee de legitimiteit van kolonialisme wordt gepropageerd.

Begrippenapparaat en terminologie

Het WK levert een theoretisch kader dat de legitimiteit van het kolonialisme propageert. En daar hoort een begrippenapparaat en terminologie bij. Het begrippenapparaat is een samenhangend geheel van opvattingen. De terminologie is de taalkundige vertaling daarvan.

Zo wordt kolonisatie niet gepresenteerd als een bezetting van een land door een andere mogendheid, maar als het resultaat van een wetenschappelijk onderzoek.

Als Europeanen, c.q. Nederlanders, de geschiedenis van hun land beschrijven tijdens de heerschappij van de Duitsers, dan gebruiken ze het begrip "bezetting", de illegale verovering van Nederland door de Duitsers.

Als Europeanen, c.q. Nederlanders, andere landen bezetten, dan gebruiken ze niet het begrip "bezetting", maar "ontdekking". Columbus heeft Amerika ontdekt, niet bezet. De associatie met het begrip "bezetting" is met iets illegaal. De associatie met het begrip "ontdekking" is iets legitiems en zelfs prijzenswaardig. Het is de associatie met "wetenschap" en "voortgang", niet met misdaad.

Opmerkelijk in dit verband is de zinsnede

uit het recente leerboek *Geschiedenis van de zesde klas van de basisschool in Suriname*. De auteurs schrijven: "*In de vijfde klas hebben jullie geleerd dat in 1650 de Engelsman Lord Willoughby naar Suriname kwam. Van Koning Karel II kreeg Lord Willoughby Suriname in eigendom.*" (Minov 2001, 9). Vervolgens wordt aan het eind van het hoofdstuk de kinderen de vraag gesteld: "*Als jij Suriname cadeau krijgt (zoals Willoughby), welke nieuwe regels zou jij willen invoeren voor jouw land.*" Anno 2010, 35 jaar na de onafhankelijk van Suriname krijgen kinderen al in het basisonderwijs deze onzin geleerd: de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd door de bezetting te presenteren als een cadeau die Willoughby heeft gekregen van nota bene de Engelse koning, alsof deze het eeuwige recht had op dat grondgebied dat toebehoorde aan de Inheemsen. In het lijstje van de mensen die dit allemaal goedgekeurd hebben staan o.a. Maurits Hassankhan en Hilde Neus.

Neem de vraag: hoe is slavernij ontstaan? Het antwoord levert niet de associatie op met de Transatlantische slavenhandel, de kidnapping in Afrika en de gedwongen deportatie naar de Amerika's. Het levert de associatie op van iets legitiems: productiviteit en economische groei. Van Lier (1977, 17) geeft het volgende antwoord: "*Op de plantages werden dus twee economische werelden bij elkaar gebracht en geconfronteerd: de wereld van het kapitalistische West-Europa met zijn winststreven, vertegenwoordigd door de produktieleiding, de planter en zijn personeel, en de wereld van de stam-economie, gericht op onmiddellijke behoeftenbevrediging vertegenwoordigd door de zwarte en de gekleurde arbeiders. De verschillende gerichtheid van beide groepen deed ook een verschillend arbeidstempo ontstaan. De situatie waarin de leden uit de meer statistische culturen in aanraking kwamen met de dynamische economie van het Westen, verhinderde bovendien dat er zich bij hen een prikkel tot verhoogde produktie ontwikkelde. Zij waren arbeiders die geen initiatief konden ontwikkelen en*

zij ontvingen ook geen beloning. Waar twee zo verschillende werelden elkaar ontmoetten zo verschillend in streven, en waar de produktieleider genoodzaakt was zowel het arbeidstempo als de continuïteit van de arbeid te beheersen, ontstond vanzelf een dwangstelsel."

Toegegeven. Het is bewonderenswaardig om te zien hoe Uncle Tom zoveel racistische onzin in zo'n beperkt aantal regels weet te verkondigen. Slavernij ontstaat "vanzelf" als je twee werelden bij elkaar brengt: de achterlijke statistisch zwarte cultuur die geen initiatief kan ontwikkelen en slechts onmiddellijke behoeftebevrediging en een laag arbeidstempo kent en de dynamische blanke cultuur die verder denkt dan onmiddellijke behoeftenbevrediging en de last draagt om productieprocessen te beheersen. In zo'n situatie ontstaan vanzelf slavernij, want de produktieleider moet het arbeidstempo en de continuïteit beheersen. Ongelooflijk welke onzin een "historicus" kan verkondigen. Waar is de literatuur over de transatlantische slavernij gebleven? Hoe zijn die twee werelden plotseling in Amerika beland? En hoe kan een nazaat van tot slaaf gemaakten deze racistische nonsens verkondigen? Dat leggen we later uit als we het begrip Uncle Tom gaan behandelen.

Een ander voorbeeld van de manier waarop de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd via begrippen en termen is de associatie van kolonialisme met humaniteit in plaats van met misdaad. Zo wordt er een onderscheid gemaakt tussen slavernij als een exces en humane slavernij. Dat laatste is een systeem waarbij toch humaan werd omgegaan met slaven. Het koppelen van de term "humaan" met "slavernij" verschaft legitimiteit aan de misdaad die slavernij is. Het komt veelvuldig voor bij historici van de koloniale geschiedenis. Van Lier (1977, 52) stelt dat "het aantal humane meesters onder invloed van de Verlichting en het liberalisme in de 19de eeuw is toegenomen." Een recente dissertatie van Leo

Balai (2011, 120) gebruikt dezelfde techniek bij de beschrijving van het transport van tot slaaf gemaakten tijdens de Transatlantische overtocht. Op de Engelse schepen werden de gevangenen gedwongen om te dansen en lichaambewegingen uit te voeren omdat de slavendrijvers ze gezond van lijf en geest wilden houden. Op de Nederlandse schepen geen dwang toegepast bij dansen, volgens Balai. Hij haalt de scheeparts Gallandat aan: "*Het is noodzakelyk aan de slaven de vryheid te geven om te dansen, of (gelyk de scheepslieden het noemen bailiaaren), zoo dikwyls de omstandigheden het eenigzins toelaaten; ten dien einde is het zeer dienstig een trommel en andere speeltuigen aan boord te hebben, om ze daar toe aan te zetten en op te wekken, wyl die lichaamsoeffeninge, waarop zy zeer verzot zyn, hun niet alleen een byzonder vermaak verschaft, maar ook grootelyks tot derzelve welstand en gezondheid bevorderlyk is'.* Deze aanbeveling van Gallandat wekt een andere indruk dan de manier waarop eerder besproken, verplichte dansen op Engelse slavenschepen gebeurde... Volgens de verslagen van de Engelse abolitionisten werden de gevangenen onder grote dwang en met geweld gedwongen te dansen, terwijl hier de indruk ontstaat van een **humane aanpak** [SH: mijn nadruk] door de Nederlanders."

Een misdaad wordt hier voorzien van een label "humaan" zodat er enige vorm van legitimiteit wordt verschaft.

Eén van de taken voor de komende generatie studenten geschiedenis is het inventariseren van alle begrippen en termen waarmee de legitimiteit van kolonialisme wordt gepropageerd.

2. Het opbouwen van de autoriteit van kennisproductie van het WK

Hierboven hebben we enkele stellingen behandeld die de legitimiteit van het kolonialisme propageren. Om de legitimiteit van het kolonialisme te kunnen propageren, moet de legitimiteit van haar verdedigers gepromoot worden ook al zijn sommige stellingen

uitgesproken dom en onzinnig. Er worden drie mechanismen gebruikt om de autoriteit van het WK te versterken. De belangrijkste is het extensieve gebruik van de loftrumpet.

Van Lier is de vaandeldrager van het WK. Daarom wordt hij de hemel ingeprezen ondanks de vele fouten en openlijke ideologische en zelfs racistische stellingen.

Hassankhan (2012, 19) schrijft: *"Ik zie Van Liers werk als een belangrijke bijdrage voor de ontwikkeling van de geschiedschrijving van ons land."*

Ramsোধ (2006,60) noemt Van Liers boek *Samenleving in een grensgebied* "de meest gezaghebbende inleiding in de Surinaamse geschiedenis... Deze studie kenmerkt zich door een kritische distantie van een wetenschapper."

Ruben Gowricharn die de eerste Van Lier lezing uitsprak legt zijn bewondering voor hem uit: *"Dat ik destijds naar Leiden ben vertrokken [S.H. om te studeren], komt onder andere door Van Lier. Het was in Suriname bekend dat "de grote van Lier" aan Leiden was verbonden dus daar wilde ik heen. Het is een hele eer nu op "zijn" lezing te mogen spreken."*

Peter Meel (2012) noemt zijn studie "van cruciaal belang" en Gert Oostindie (2008, 3) gebruikt de term "magistraal".

Anil Ramdas (1992, 22) is lyrisch: *"Van Lier heeft op doodnuchtere manier de geschiedenis van de slavernij onthuld. Hij ging naar Suriname terug om het planbureau te leiden en werkte aan het eerste ontwikkelingsplan van het land. Wat hebben de linkse onderzoekers en de nationalistische volgelingen van Bruma uiteindelijk gedaan? Hebben ze ooit de handen uit de mouwen gestoken, hebben ze ooit aan een ontwikkelingsplan gedacht, hebben ze überhaupt iets zinnigs bedacht, behalve die onafhankelijkheid, die parodie op de nationale bevrijding. Maar Rudolf van Lier was een uitzonderlijke wetenschapper. Een uitzonderlijke socioloog."*

Hans Breeveld stelt in een interview met de biografen van Anton de Kom: *"De verdiensten van Anton de Kom voor Suriname worden door sommigen overschat. Ik kan mij ... beter terugvinden in de analyse over de ontwikkeling van*

Suriname van Van Lier dan in die van De Kom. Wij slaven van Suriname is een goed boek, maar Van Lier was voor mij een eye-opener." (geciteerd in Boots en Woortman, 2009, 405).

Maar het effect van de loftrumpet is vergelijkbaar met preken in de eigen parochie. Autoriteit in de wetenschap wordt bepaald door de kracht van het argument, niet de geluidssterkte van een trompet.

Als Van Lier zo'n geweldige wetenschapper is, waarom heeft hij dan zijn kennis en kunde niet gebruikt om mijn kritiek op hem - die al in 1982 is geuit (Hira 1982, 1-5) - van tafel te vegen met argumenten. Dat moet toch niet zo moeilijk zijn geweest?

Maar dan treedt het tweede mechanisme in werking: verklaringen naar voren brengen die duidelijk moeten maken dat je juist NIET moet reageren op kritiek. Dat mechanisme treedt niet in werking als de criticus aperte onjuistheden verkondigt, want dan zal het WK met leedvermaak uitgebreid de fouten fileren en ten toon spreiden. Het mechanisme treedt in werking als er geen antwoord is op de kritiek.

Een voorbeeld vinden we bij Gert Oostindie (2008): *"Voor zover ik weet heeft Van Lier zich nooit expliciet geveerd tegen deze [S.H. mijn] kritiek, althans in geschrifte. Hij had het niet zo erg op politiek, meen ik. En zeker niet op het afzetten van zijn wetenschappelijke bril om een politiek doel te dienen. Beter helder analyseren, de risico's open formuleren en dan eventueel omfloerst waarschuwen - vergelijk zijn haast terloopse oproep tot 'waakzaamheid'. Een verstandige opstelling, die de tand des tijds goed heeft doorstaan."*

Hassankhan (2012, 19) stelt het zo: *"Indien mijn analyse van de kritiek van Hira op Van Lier correct is, in die zin dat Hira Van Lier allerlei zaken toedicht die niet waar zijn, dan is het te begrijpen dat hij niet heeft gereageerd op de kritiek zoals geuit door hem in 'Van Priary tot en met De Kom'".*

Waar hoor-en-wederhoor, kritiek en anti-kritiek de basis vormt van het wetenschapsbedrijf, pleiten vertegenwoordigers van het WK ervoor om deze methoden vooral niet toe te passen als er geen antwoorden te vinden zijn op de argumenten tegen hun stellingen.

Het derde mechanisme is de verontschuldiging voor de fouten als eenmaal blijkt dat er eigenlijk toch gereageerd moet worden op kritiek. Hassankhan (2012, 19) over Van Lier: *"Zijn werk is een product van de tijd waarin hij geschreven is."* Met andere woorden, zijn fouten zijn niet hem aan te rekenen, maar de tijd waarin hij leefde. Maar ook dit klopt niet, want de tijd waarin hij leefde was juist de tijd van dekolonisatie in de wereld! Anton de Kom had vijftien jaar voor Van Lier al een vlamme kritiek geleverd op het kolonialisme. Vanaf de jaren dertig is er een internationale zwarte beweging in opkomst – de negritude – die scherpe kritiek uit op het kolonialisme. Van Lier had er zijn voordeel mee kunnen doen. Maar hij ging in tegen de heersende tijdgeest bij de internationale zwarte gemeenschap, en schoof aan bij de tijdgeest van de witte koloniale intellectuelen.

3. Het neerzetten van critici van het kolonialisme als irrationele mensen

Anton de Kom versus Rudolf van Lier

Van Lier is ermee begonnen: critici van het kolonialisme presenteren als mensen die niet goed zijn bij hun hoofd. Over Anton de Kom's boek *Wij slaven van Suriname* schrijft hij dat deze *"voornamelijk waarde heeft als document om de geestesgesteldheid van de Surinamer uit de lagere middenklasse te leren kennen. In zijn woorden is de herinnering aan het leed dat de voorouders van de slaven ondergingen, die nog onder het volk leeft, merkbaar. Maar deze herinnering werd een deel van een pathetische gegriefdheid en rancune die hoe verklaarbaar ook uit de situatie waarin de lagere bevolking verkeerde, het juiste inzicht in het verleden*

belemmeren." (Van Lier, 1977, 279) "Pathetische gegriefdheid" en "rancune" kenmerken de "geestesgesteldheid" van de Surinamer uit de lagere middenklasse, aldus de lichtgekleurde Van Lier die zichzelf graag ziet als vertegenwoordiger van de hogere middenklasse. Het is allemaal irrationeel, die kritiek op slavernij en kolonialisme.

Anton de Kom is het mikpunt van kritiek van het WK omdat hij de legitimiteit van slavernij en kolonialisme ter discussie stelt. Na Van Lier hebben verschillende auteurs van het WK proberen aan te tonen dat De Kom onwetenschappelijk is en Van Lier het tegendeel. Oostindie (2004, 53) kijkt naar de literatuurlijst van beide auteurs en concludeert dat De Kom veel minder gelezen heeft dan Van Lier. Dat is een terugkerend verwijt. De vraag die logischerwijs gesteld zo moeten worden is dan: hoe komt het dat De Kom op basis van schaarse informatie al de juiste conclusie kon trekken dat slavernij een misdaad was en Van Lier na honderden boeken gelezen te hebben nog steeds niet tot die conclusie heeft kunnen komen? Het ligt niet aan de lengte van zijn literatuurlijst, maar aan zijn koloniale instelling die vooral de legitimiteit van het kolonialisme wil propageren ondanks de overweldigende empirische bewijzen van het tegendeel.

Het verwijt van irrationeel gedrag van critici van het WK vinden we in de manier waarop de Werkgroep Caraïbische Letteren geleid door Michiel van Kempen en Peter Meel berichten over mijn persoon. Meel (2010) noemt mijn kritiek een *"dollemansguerrilla ... tegen een fantoommafia van witte wetenschappers"*. De werkgroep plaatste op haar site een foto van drie Papoea's die naast elkaar zitten en met hun stijve penis uit hun broek spelen. Het onderschrift luidde: *Sandew Hira, tweede van links en tweede van rechts, met twee medestanders, in hun eerste poging de mind te dekoloniseren.*

Orale traditie versus WK

Het WK heeft een groot probleem met om de legitimiteit van het kolonialisme te verdedigen. In de kleine kring van de witte academici en hun Uncle Tom's gaat dat goed, maar daarbuiten lijkt die legitimiteit ver te zoeken. Daar blijken cultuurproducenten zich vooral te laten leiden door kennisproducenten die de legitimiteit van het kolonialisme aanvallen en deze als een misdaad beschouwen. Op die cultuurproducenten richt het WK haar pijlen. Een treffend voorbeeld is de studie van Hilde Neus (2003) naar de orale traditie en het verhaal van Suzanna du Plessis.

Dit is een schoolvoorbeeld van hoe WK werkt.

Een volstrekt onwetenschappelijke studie wordt gepresenteerd als het toppunt van wetenschapsbeoefening en afgezet tegen irrationele beeldvorming bij het volk dat zichzelf het zicht op waarheid en werkelijkheid heeft ontnomen.

Ik ga wat dieper in op deze studie.

Neus (2003, 15) schetst het verhaal uit de orale traditie: *"Lang geleden leefde er in Suriname een mooie slavin, Alida. Genaamd. Zij werkte als huisslavin voor de meesteres Susanna du Plessis. De man van Suzanna had zijn oog laten vallen op de bevallige gestalte van Alida en op een kwade dag betrapte de meesteres haar man op het beloeren van de borsten van de mooie slavin Alida, die hen aan tafel bediende. Dit maakte de plantersvrouw zo razend van jaloezie dat zij de borsten van haar slavin afsneed en deze als maaltijd opdiende aan haar man, met de mededeling: 'Je wilde de borsten van Alida, nou, hier heb je ze dan.'" Een tijd later vertrok Susanna de Plessis met haar slaven naar haar plantage Nijd en Spijt. Om daar te komen moesten ze per roeiboot over de Commewijnerivier. In de boot zat ook een slavin met een klein kindje. Dit kind hilde hartverscheurend. Verschillende keren vroeg Susanna of de moeder haar kind wilde laten ophouden met huilen, elke keer met meer stemverheffing en grotere woede. De slavin probeerde het kind te sussen, maar het lukte haar niet de baby stilte krijgen. Suzanna zei toen: "Geef het maar aan*

mij. Ik zal wel zorgen dat het ophoudt met huilen.' Vervolgens hield zij het kind zolang onder water totdat het verdrongen was. De wanhopige moeder wierp zich in het water en stierf zo een bittere dood."

Ze geeft haar commentaar (2003, 15-16): *"Dit verhaal kan verschillende vragen oproepen. Zou het echt gebeurd zijn? Heeft die vrouw werkelijk geleefd? Is dit nu een goed voorbeeld van de verschrikkingen van de slavernij in Suriname?"*

De normale wetenschappelijke benadering om deze vragen te beantwoorden is als volgt. Je controleert of de feiten zoals de orale traditie die vertellen terugkomen in de literatuur. Als dat niet het geval is, dan ga je na wat de bron van die orale traditie zou kunnen zijn en die bron vervolgens controleren op betrouwbaarheid.

Als blijkt dat het verhaal in de literatuur al voorkomt, dan hoef je geen andere bron te zoeken.

Dat is de wetenschappelijke benadering.

De benadering van het WK – Neus is daar exemplarisch voor – is dat de conclusie al vast staat gepresenteerd wordt ook al spreken de feiten dat tegen.

Laten we beginnen met de vraag: Leeft Suzanna du Plessis? Het antwoord is nadrukkelijk: Ja.

Ze presenteert die feiten in allerlei beschrijvingen. Je zou verwachten dat ze vervolgens de conclusie helder e duidelijk presenteert: "Ja, de orale traditie heeft gelijk. Suzanna du Plessis heeft werkelijk bestaan."

In weerwil van deze feiten blijft ze de orale traditie presenteren als "mythevorming".

De volgende vraag is: Zou het echt gebeurd zijn?

Het verhaal van Du Plessis bestaat uit twee delen: het verdrinken van de baby en het verhaal van de slavin waar haar man zijn oog op had laten vallen.

Je zou verwachten dat Neus zou zeggen: *"Ik heb alle schriftelijke bronnen geraadpleegd, maar heb niets daarover gevonden. Het kan misschien wel waar*

zijn, maar het wordt in ieder geval niet bevestigd door de schriftelijke bronnen." Dat is een correcte wetenschappelijke benadering.

Wat blijkt. Beide verhalen zijn verteld door John Stedman, die tussen 1773 en 1777 als huurling vocht aan de zijde van de Nederlandse kolonialisten tegen de Marrons die voor hun vrijheid vochten. Stedman heeft zijn ervaringen in de kolonie vastgelegd in een boek dat als één van de belangrijke ego-documenten uit die tijd wordt beschouwd.

Neus (2003, 64) citeert Stedman die het verhaal van de baby vertelt. Hij had het gehoord van mensen in de kolonie: *"Het geval dat ik nog zal bybrengen, is in dit opzigt veel sterker, dan allen, die ik verhaald heb, en het was een vrouw, die ér zig schuldig maakte. Mevrouw S..., in een open vaartuig, naar haare plantagie gaande, werd vergezeld van eene Negerin, die haar kind zoog. Deeze vrouw zat voor aan in het vaartuig, het kind schreeuwde, en zy kon het niet tot bedaaren krygen. Mevrouw S.... Wien het geschrei van dit onnoozel wicht verveelde, gelastte aan haare slavin, om het by haar te brengen. Zy nam het kind toen by een arm. Hield het onder water, tot dat het verdronken was, en vervolgens wierp zy het in den stroom weg. De moeder sprong uit wanhoop oogenblykelyk in de Rivier, in het vast besluit om aldaar haar leven te eindigen, maar dit gelukte haar niet: een gedeelte der roeiers zwommen haar na, en bragten haar weder aan boord. Haare meesteres deed, by haare komst op plantagie haar drie of vier roedeslagen geven, om haar te straffen wegens de schade, welke zy, door zig van kant te helpen, aan haar had willen toebrengen."* Neus (idem) zelf geeft ruitertlijk toe: *"We zullen in het volgende hoofdstuk zien dat het hier zeer waarschijnlijk ging om Maria Susanna du Plessis."*

De wetenschappelijke conclusie zou normaal zijn: Het verhaal van de baby wordt door bevestigd door mensen die toen geleefd hebben. Het verhaal is nog erger, omdat in de orale traditie niet vermeld wordt dat het de moeder van de baby niet gelukt was om zelfmoord

te plegen, omdat ze gered werd door de roeiers en terug op de plantage nog eens gezweept werd. De werkelijkheid was wreder dan de orale traditie heeft gepresenteerd!

In de traditie van het WK blijft Neus keihard vasthouden "myhtevorming" in de orale traditie.

Stedman is ook de bron van het verhaal van de slavin waar Suzanna's man een oogje op had. Neus (2003, 82-83) citeert Stedman die nota bene een ooggetuige is geweest van dit verhaal: *"Den eersten Mey, aan den oever der Rivier wandelende, vernam ik dat 'er eene groote meenigte volks voor het huis van Mevrouw S... vergaderd was., alwaar ik een verschrikkelijke vertooning zag. Een ongelukkig Mulatten meisje was 'er het voorwerp van. Zy baadde in haar bloed, men had haar op eene wreedaartige wijze in de strot gestoken, en negen of tien steeken in de borst op verschillende plaatsen gegeven. Men beweerde dat dit het gevolg was van de jaloersheid van dit helsche beest, mevrouw S..., die haaren man verdacht hield, dat hy op dit ongelukkig meisje verliefd was. Dit wangedrocht van een wyf heb ik reeds bevoorens aangehaald, toen zy een onnoozel kind, welks geschrei haar hinderde, verdronken had."*

In de orale traditie zijn de borsten van het meisje afgesneden. In het verhaal van Stedman is zij op wreedaardige wijze in haar hals gestoken en negen tot tien steken op verschillende plaatsen in haar borst. Ze baadde in bloed. Dat was haar straf omdat Suzanna's man een oogje op haar had. De werkelijkheid was opnieuw wreder dan de orale traditie heeft gepresenteerd!

Op basis van deze feiten zou een wetenschappelijk antwoord op de vragen die Neus stelde zijn: Ja. Suzanna Du Plessis heeft bestaan. Ja, de gebeurtenissen die de orale traditie beschrijft hebben daadwerkelijk plaatsgevonden. Sterker nog, de werkelijkheid was wreder dan de orale traditie heeft geschetst.

Wat is nu de conclusie van Neus?

Ze verwijst naar Iwan Wijngaarde van de Federatie van Afrikaans-Surinaamse Organisaties en de stichting Miss-Alida aan die deze mythe – de leugens – zouden verspreiden.

Neus (2003, 139-140): *"Noch de stichting Miss-Alida noch Wijngaarde vragen zich af wat het waarheidsgehalte van de geschiedenis is. Het wordt niet als verhaal, maar als historisch feit beschouwd... Er is sprake van een zekere verdichting van een aantal positieve karaktereigenschappen of juist wrede feiten, die toegeschreven worden aan een bepaald persoon. Onder invloed van de beeldvorming is Alida dus het archetype geworden van de slavin die ondanks alle verschrikkingen haar waardigheid en trots bewaart, en is Susanna du Plessis symbool voor de wrede slavenmeesteres."*

Kortom, let niet op de feiten. Ongeacht de feiten stelt Neus dat het om een mythe gaat. Als de literatuur bevestigt wat de orale traditie vermeldt, hoe kun je dan volhouden dat het om een mythe gaat? Door nu niet de orale traditie, maar de schriftelijke bron ter discussie te stellen.

Neus (2003, 84) richt haar pijlen op Stedman: *"De vraag rijst of Stedman wel onbevooroordeeld was. Zee opmerkelijk is, dat hij op geen enkele plaats vermeldt dat mevrouw Stolkert de buurvrouw van mevrouw Godefroy is. Hij moet zeker op de hoogte van dit feit zijn."*

Alsjeblieft zeg, omdat Stedman niet vermeldt dat Suzanna (Mevrouw Stolkert) de buurvrouw is van mevrouw Godefroy (een vriendin van Stedman), zal zijn verhaal wel niet kloppen. Hoe onzinnig kan een argument zijn.

Verderop herhaalt ze haar twijfels over de betrouwbaarheid van Stedman:

"We kunnen ons natuurlijk afvragen in hoeverre de verhalen van Stedman op werkelijkheid berusten." (Neus, 2003, 119-120). Gek genoeg gaat het hier dus niet meer om de betrouwbaarheid van de orale traditie (die leugens verzint die niet te vinden is in de literatuur), maar om de betrouwbaarheid van de literatuur! De mythevorming is dus in de literatuur, niet in de orale traditie.

Wat is nu de reden om te twifelen aan de waarheidsgehalte van Stedman? Neus beschouwt Stedman als een tegenstander van slavernij, omdat hij verliefd was op de tot slaaf gemaakte Joanna en met sympathie schrijft over het lijden van de tot slaafgemaakten. Maar Stedman was wel tegelijkertijd de huurling die vocht tegen de mensen die voor hun vrijheid streden.

Maar het simpele feit dat hij slavernij mogelijk niet goed vond, maakt hem verdacht in de ogen van Neus. Ze haalt A. Lammens aan die in de kolonie heeft gewoond en vind dat Stedman's boek een verkeerd beeld geeft van de kolonie. Maar Lammens leefde van 1816-1835 in de kolonie, Stedman was er van 1773-1777, bijna een halve eeuw eerder. Lammens niet op grond van persoonlijke ervaringen het verhaal van Stedman betwisten.

Wat voor zin heeft het om Lammens als contra-deskundige te brengen tegen het verhaal van Stedman?

Maar feiten tellen niet in het WK. Het gaat om ideologie. Dus herhaalt Neus tot vervelends toe:

"We zien hoe ze [Suzanna du Plessis], anno 2000, na een proces van mythologisering wordt gekarakteriseerd en we kunnen concluderen dat er een discrepantie bestaat tussen het beeld dat ontstaat uit de gegevens die ik in de bronnen heb gevonden, en het beeld van de wrede plantersvrouw dat uiteindelijk zijn neerslag heeft gekregen in het verhaal over de slavin Alida." (Neus 2003, 151)

"Een volk met orale tradities bewerkt de gegevens vaak van verteller op verteller, binnen de 'mofo koranti' speelt historische authenticiteit echter niet de hoofdrol." (Neus 2003, 152)

"Niet langer staat de vraag naar waarheid en verbeelding centraal. De verhalen bestaan. Of en in welke mate Stedman de waarheid over Suzanna heeft geschreven is niet langer het belangrijkste aspect. Misschien was ze wreed, misschien ook niet." (Neus 2003, 154)

Een normale wetenschappelijke beoordeling van de studie zou luiden: mevrouw Neus, u heeft prutswerk

geleverd. U stelt dat het orale verhaal over Du Plessis gebaseerd is op mythen, terwijl in uw stuk zelf de informatie staat, waaruit blijkt dat dat verhaal ondersteund wordt door literatuur, nota bene van iemand die in de kolonie geleefd heeft, een verhaal uit eigen waarneming kan bevestigen en het andere heeft opgetekend uit de monden van andere getuigen. En toch houdt u vol dat het mythen zijn.

Wat doen vertegenwoordigers van het WK? Die prijzen Neus de hemel in. Gloria Wekker schrijft in het voorwoord van haar boek: *"In ieder geval toont Neus overtuigend aan hoe belangrijk het is om de historische bronnen te laten spreken door ze eerst grondig te onderzoeken. Zij toetst de orale traditie, die Du Plessis als een exceptioneel wrede meesteres geconstrueerd heeft, aan de historische gegevens die, met alle inherente bias, opgetekend zijn.... Neus vraagt ons terecht om, op grond van de bronnen, open te staan voor andere interpretaties. Wellicht verliezen we daar iets door, namelijk de blinde woede op Susanna die zich zo prettig laat koesteren, maar we zullen er uiteindelijk ook zeker bij winnen."* (Neus 2003, 11-12).

Hans Ramssoedh (2006, 44) haalt Neus als voorbeeld van geschiedvervalsing door .... de orale traditie: *"Een van de 'gevaren' van het pedagogiseren van de geschiedenis is onder mee epische verdrinking die archetypen creëert om aan een collectieve behoefte aan helden te voldoen, zoals blijkt uit de verhalen rond Boni en de slavin Alida en haar eigenares' Susanna du Plessis. Rond deze personages zijn onder invloed van de nationalistische beweging in de jaren vijftig en zestig van de 20ste eeuw mythen gecreëerd die een discrepantie laten zien tussen de bronnen en de orale traditie."*

Hebben deze mensen het boek van Neus wel gelezen? Hoe kan het dat ze al dat feitenmateriaal die ze zelf aanbrengt niet hebben gezien en toch maar roepen hoe de orale traditie de plank mis slaat en mythes heeft verzonnen die niet terug te

vinden zijn in de schriftelijke bronnen? Dat komt omdat ze niet bezig zijn met wetenschap, maar met ideologie, niet met het zoeken naar de waarheid maar het propageren van de legitimiteit van het kolonialisme.

4. Het gebruik van suggestieve stellingen die de legitimiteit van het kolonialisme moet propageren

Suggestieve stellingen zijn stellingen die feiten presenteren waarin een suggestie zit die de legitimiteit van het kolonialisme propageert. Laten we enkele voorbeelden nemen.

Het aandeel van de Nederlanders in de Transatlantische slavernij was klein (5%)
De suggestie is: De Nederlanders waren zo slecht nog niet.

Maar het tegenargument luidt: was het 5% omdat ze niet meer wilden, of omdat ze niet meer konden krijgen? De suggestie is dat ze niet meer wilden. De werkelijkheid is dat ze hun kolonie Suriname te klein was om meer te absorberen. De Nederlanders waren door de Portugezen uit Brazilië verdreven. Brazilië heeft de grootste slavenkolonie. Hadden de Nederlanders Brazilië nog in bezit, dan was Nederland nu de grootste slavenhandelaar geweest. Het is niet omdat ze het niet wilde, het is omdat ze het niet konden.

Bovendien, als het een kwestie van moraliteit is – zoals de stelling suggereert – waarom is 5% een moreel aantal. Waarom wilden ze niet 0%? Dat zou toch een uiting zijn van een hoge moraal?

Het mortaliteitscijfer onder de blanken op de slavenscapen was hoger dan die van de zwarten

De suggestie is: de zwarten op de schepen werden beter behandeld dan de blanken, anders zou de mortaliteit onder zwarten hoger zijn.

Het tegenargument is: mortaliteit is geen indicator van de positie van blank en zwart op de schepen. De blanken waren gevangenenbewaarders en de zwarten gevangenen. Mortaliteitscijfers hebben geen invloed op deze relatie. Sterker nog, als alle blanken op de schepen zouden sterven, dan zou dat betekenen dat de

geketende gevangenen van de honger zouden omkomen. Maar als alle zwarten zouden sterven, dan zou dat betekenen dat de blanken naar Afrika zouden terugkeren om nieuwe gevangen te halen. Mortaliteit is dus geen indicatie voor de positie van blank en zwart op de schepen omdat die positie bepaald werd door het criterium van gevangenschap.

Wil je vervolgens verklaringen zoeken van mortaliteit, dan zul je die niet in de behandeling moeten zoeken, maar in andere factoren zoals het feit dat een blanke persoon niet eenmalig een tocht maakte, maar meermalen op zee was en de kans op ziekte en ongelukken statistisch daardoor groter was.

Slavernij kende excessen, maar die kwamen sporadisch voor

De suggestie is dat slavernij een legitiem verschijnsel is. Als excessen sporadisch zijn, dan is de normale gang van zaken dat het systeem zo slecht niet was. Het tegenargument dat slavernij zelf een exces is. Het is een misdaad om een systeem op te zetten dat miljoenen mensen vermoord, nog eens miljoenen mensen onder dwang gratis laat werken voor de rijkdom van anderen en ze daarbij systematisch vernedert, uitbuit en onderdrukt.

Eén van de taken voor de komende generatie studenten geschiedenis is het inventariseren en analyseren van alle suggestieve stellingen waarmee de legitimiteit van kolonialisme wordt gepropageerd.

5. De positieve koestering van de erfenis van het koloniale verleden

De legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd door een positieve koestering van de erfenis van het koloniale verleden.

Enkele voorbeelden.

Gouden Koets

De Gouden Koets in Nederland is voorzien van panelen met als titel *Hulde der Koloniën*. Daarop is afgebeeld hoe zwart en gekleurde mensen uit Oost en West Indië met plezier en in onderdanigheid hu

rijksdommen overdragen aan de koningin. Het kolonialisme wordt afgeschilderd met een positief gevoel waarmee de legitimiteit wordt bevestigd. In Nederland is er vanuit de zwarte gemeenschap en een tweetal Kamerleden terechte kritiek geuit en voorgesteld om die panelen in het museum op te bergen en te vervangen door iets anders. De regering reageerde ontzet en furieus net als veel gekoloniseerde geesten in Nederland. Hoogleraar Suzanna Legè (2011) zegt in een interview dat het gezien moet worden als de uitdrukking van een *“ethische politiek waarbij de koningin een ereschuld aflost aan de koloniën in de richting van een rechtvaardige samenleving.”*

Leo Balai valt haar bij en zegt dat hij zich ergert aan de mensen die hiertegen ageren. *“Laat de koningin lekker rondrijden in deze koets.”* (Legè 2011) Alleen sportcommentator Humberto Tan wist de vinger op de zere plek te leggen: *“Zou de koningin durven om Obama in die koets te ontvangen?”*

Wat in de rest van de wereld als onbeschaafd gezien wordt, wordt in Nederland als normaal beschouwd waarmee de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd.

Standbeelden en benaming

In Suriname en Nederland zijn standbeelden opgericht voor en namen van straten en rivieren genoemd naar misdadigers die zich schuldig hebben gemaakt aan onderdrukking en uitbuiting tijdens het Nederlands kolonialisme. De publieke uitingen van waardering voor deze mensen zijn bedoeld om de legitimiteit van het kolonialisme te propageren.

Het is ondenkbaar dat in Nederland een standbeeld zou worden opgericht voor de Duitse bezetters of in Duitsland standbeelden voor Hitler of Goebbels zouden worden gemaakt omdat de nazi-bezetting gezien wordt als illegitiem.

Eén van de taken voor de komende generatie studenten geschiedenis is het inventariseren en analyseren van alle uitingen van een positieve koestering

waarmee de legitimiteit van kolonialisme wordt gepropageerd.

6. De last line of defence: epistemologie

Wat te doen als je geen antwoord hebt op de argumenten van de critici die de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie stellen?

Dan wordt de *last line of defence* in stelling gebracht: epistemologie oftewel kennisleer.

Je verschuift de discussie van specifieke stellingen waar je geen antwoord hebt, naar algemeenheden over epistemologie in de trant van: iedereen heeft zijn eigen waarheid; er is een waarheid met een kleine w en een waarheid met een grote W; niets is zeker in de wereld; de waarheid is niet absoluut, maar relatief; de waarheid is niet wit of zwart, maar grijs; denk niet wit, denk niet zwart, denk niet zwart-wit.

Deze discussie kun je voeren over ongeacht welk onderwerp in de wetenschap. Het is niet gebonden aan kolonialisme. Het gaat over de vraag wat kennis is, hoe kennis tot stand komt, wat bepaalt de stand van de kennis, wat is de rol van theorievorming en bewijsvoering. Allemaal zaken die zouden moeten behoren tot de standaarduitrusting van iedere wetenschapper.

Waarom begint Oostindie bij de bespreking van de motieven over de afschaffing van de slavernij niet met de opmerkingen: de waarheid is niet zwart-wit, dus het kan best zijn dat slavernij wél om economische reden is afgeschaft. Of, het is best mogelijk dat slavernij erger was dan de Joodse holocaust, want de waarheid is niet absoluut, maar relatief. Hoe komt het nou dat het WK deze discussie nooit te berde brengt als ze haar eigen stellingen poneert maar alleen bij de stroming van DtM?

Het antwoord is simpel: ze hebben geen verweer op onze argumenten, dus moeten ze vluchten in algemeenheden die weinig van doen hebben met de argumenten. Maar zoals Stephen Small zegt: "We weten misschien niet wat de waarheid is, maar we weten wel wat leugens zijn."

7. Het gebruik van taboe's

De voorgaande zes manieren om de legitimiteit van het kolonialisme te propageren heeft vooral betrekking op kennis die geproduceerd wordt om die legitimiteit te propageren. Het gaat om inhoudelijke argumenten.

De komende vier manieren hebben betrekking op de institutionele aspecten van kennisproductie- en distributie.

Een taboe is een onderwerp dat bij een bepaalde groep mensen zo gevoelig ligt, dat het verboden is om ze te bespreken. In de natuurwetenschappen kun je je voorstellen dat er gevoelige onderwerpen zijn zoals de vraag in hoeverre wetenschappers mogen menselijke genetica mogen manipuleren. In de sociale wetenschappen bestaan dit soort taboe's niet. Vroeger werd de theorie verkondigd van het wetenschappelijk racisme als zouden niet-witte mensen minderwaardig zijn ten opzichte van witte mensen. Die theorie is in diskrediet geraakt omdat racisme niet meer geaccepteerd wordt. Maar het is geen verboden terrein. Het wordt alleen niet serieus genomen.

Het WK heeft een aantal onderwerpen tot taboe verklaard omdat die onderwerpen de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie stellen. Het gaat om minimaal drie onderwerpen.

1. De comparatieve studie van misdaden tegen de menselijkheid
2. De analyse van mental colonialism en racisme
3. Herstelbetalingen

Waarom zijn deze onderwerpen tot taboe verklaard? Omdat enkel de agendering ervan de legitimiteit van het kolonialisme ondergraaft.

De comparatieve studie van misdaden tegen de menselijkheid

Er is een grote weerzin bij het WK om comparatieve studies te maken van misdaden tegen de menselijkheid. Het zou betekenen dat de Transatlantische slavernij met objectieve criteria vergeleken zou moeten worden met

bijvoorbeeld de Joods Holocaust. Het liefst blijven ze steken in emotionele uitspraken zoals:

- Je kunt de twee systemen niet met elkaar vergelijken, want ze zijn heel verschillend. Mijn vraag is: hoe weet je dat ze verschillend zijn als je ze niet met elkaar mag vergelijken? Het antwoord is nooit gekomen.
- Je kunt menselijk leed niet met elkaar vergelijken. Mijn antwoord is: dat gebeurt elke dag in alle rechtbanken over de hele wereld. Daar wordt de straf voor verschillende vormen van moord ook met een verschillend gewicht bestraft. Waarom iets verbieden wat elke dag gebeurt.

Bij wetenschap gaat het om verschillen en overeenkomsten, niet alleen om het een of het ander.

Het gaat om vragen als: welke factoren hebben ertoe geleid achter de verschillende misdaden tegen de menselijkheid, wat was hun omvang en hun duur, hoe zijn het de daders en slachtoffers vergaan na de misdaad? Deze vragen stellen direct de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie, die propageert dat er helemaal geen sprake was van een misdaad.

De analyse van mental colonialism en racisme

Mental colonialism – kolonisatie van de geest - is het systeem waarbij de geest van de gekoloniseerde en kolonisator mede onder invloed van het kolonialisme gevormd wordt. Racisme is de ideologie van de verkondiging van witte suprematie boven zwarte minderwaardigheid. Die twee zaken hangen met elkaar samen. Kolonisatie van de geest vindt plaats via onderwijs, cultuur en media. Wetenschap wordt beïnvloed door mental colonialism. Als we analyseren hoe racisme en kolonisatie van de geest werkt, dan komen we onherroepelijk uit op het verschijnsel WK en DtM. Maar op dat moment staat de legitimiteit van het kolonialisme ter discussie. En dat is dan ook de reden waarom dit onderwerp taboe is in het WK.

Herstelbetalingen

“Herstelbetalingen” is een thema waarbij Europese criteria worden toegepast om misdaden te beoordelen.

Die criteria zijn:

1. Als je een schuld heb, dan betaal je rente over die schuld. Dat wordt elke dag toegepast: een lening, een hypotheek of welke actie dan ook die veroorzaakt dat je een schuld opbouwt, leidt ertoe dat je rente moet betalen over die schuld. Dat is een normaal principe in Europa.
2. Als je een onderneming begint op de grond die aan een ander toebehoort, dan betaal je grondhuur. Dit is een normaal principe. Als iemand in Amsterdam een bedrijf start op het terrein dat aan mevrouw X toebehoort, dan betaalt de ondernemer huur. Bij herstelbetalingen rekenen we uit hoeveel achterstallig huur Europa moet betalen voor grondhuur aan de landen die ze gekoloniseerd heeft (oppervlakte x grondhuur per jaar per vierkante km en daarover interest over de jaren waarover geen huur is betaald).
3. Als je in een juwelierszaak een gouden ring uit de vitrine haalt, dan moet je voor die gouden ring betalen. Je mag niet stelen; je moet betalen. Past dit normale principe toe op het goud en zilver dat geroofd is uit de Amerika's (historici hebben hiervan inventarisaties opgesteld), zet daar een prijs op dan krijg je het totaal van de schuld die openstaat als gevolg van de roof van edelmetalen. Reken ook interest erbij over de jaren dat de schuld is opgebouwd.
4. Als iemand arbeid voor je verricht, dan moet je die persoon loon betalen. Nergens in Europa is het geaccepteerd dat mensen gratis arbeid moeten verrichten. Europa moet dus achterstallig betalen aan alle mensen die in de afgelopen eeuwen gedwongen zijn geweest om gratis te werken. Dat is het aantal werkuren per dag, week, jaar en het aantal

jaren dat men gewerkt heeft maal een uurloon en de interest over de schuld die daarbij is ontstaan.

5. Als je iemand humaan leed bezorgt, dan hoor je dat humaan leed financieel te compenseren. Dat is een geaccepteerd principe in Europa en wordt gebruikt in tal van rechtszaken waarbij slachtoffers schadevergoeding ontvangen uit hoofde van het leed dat hen is berokkend. De slachtoffers van de Joodse Holocaust hebben van de Duitsers 200 miljard Euro ontvangen over de afgelopen decennia. Dit geld is betaald aan de Staat Israël. Elke jaar ontvangt die staat nog een bedrag (2011 was het 180 miljoen euro).

Op grond van deze algemeen geaccepteerde principes in Europa zou het vanzelfsprekend moeten zijn om het thema "herstelbetalingen" op de sociale en wetenschappelijke agenda te zetten. Maar dit thema is één van de meest gevoelige taboe's, omdat het de (ex-) koloniatoren direct in hun hart treft (dat is hun portemonnaie). Het is ook een directe aanklacht tegen de legitimiteit van het kolonialisme die een praktische vertaling heeft: betalen voor schade als gevolg van de misdaad die gepleegd is.

Het WK vermijdt zorgvuldig deze taboe-onderwerpen. Dekolonisatie van de geschiedschrijving betekent de doorbreking van deze taboe's.

8. Het institutionele kader voor training en vorming van kaders

Kennisproducenten worden gevormd in het academisch onderwijs. Studenten worden getraind om wetenschappelijk onderzoek te doen en kennis te produceren.

De inrichting van het universitair onderwijs is dan ook van cruciaal belang in de kolonisatie danwel dekolonisatie van de geest.

In Amerika heeft de burgerrechtenbeweging ertoe geleid dat op tal van universiteiten black studies departments zijn opgericht. Er bestaat al dertig jaar zelfs een National Council for

Black Studies die veel professionals en departments met elkaar verbindt o.a. via jaarlijkse conferenties.

Daar wordt dekoloniale kennis geproduceerd over slavernij. Ook in de gedekoloniseerde landen zijn er zwarte intellectuele op universiteiten die deze kennis produceren.

Op de Nederlandse universiteiten worden de kaders getraind in het denken volgens het model van het WK. De sociale strijd in Nederland is nog niet zover dat de universiteiten gedekoloniseerd kunnen worden.

In Suriname is de zaak anders. Suriname is onafhankelijk en heeft daardoor meer ruimte om zich onafhankelijk op te stellen van Nederland en daadwerkelijk haar universitair onderwijs te dekoloniseren.

Laten we bekijken hoe via institutionele mechanismen de legitimiteit van het kolonialisme wordt gepropageerd.

De selectie van docenten

Professor Tariq Ramadan is een voorbeeld van een hoogleraar in Nederland die op het gebied van de Islam een dekoloniale discourse wilde introduceren. Zijn benoeming was het resultaat van een beweging in de islamitische gemeenschap voor erkenning van dit perspectief. Met de opkomst van Wilders veranderde het klimaat en is er een campagne gestart die ertoe geleid heeft dat hij werd ontslagen. De selectie van docenten is een kritiek mechanisme om kennisproductie te controleren. Het weren van dekoloniale docenten die studenten kunnen trainen is een cruciaal onderdeel om de legitimiteit van het kolonialisme te kunnen propageren.

Dreiging met ontslag zelfs vanuit een ander vakgebied

Als je éénmaal een baan bent, dan met je er elk moment op bedacht zijn dat je ontslagen kan worden. Dat ondervond Rivke Jaffe, universitair docent culturele antropologie van de Universiteit Leiden. Naar aanleiding van de NTR televisie serie *De Slavernij* en de commotie die ontstaan was vanwege de poging om een zwarte bladzijde van de Nederlandse

geschiedenis wit te wassen, vroeg zij aan de Pieter Emmer en Gert Oostindie die eerder de serie hadden verdedigd in *Mare*, het weekblad van de Universiteit Leiden: "Waarom kunnen we niet gewoon toegeven dat het wél erg was, dat de erfenis van dat koloniale verleden in de 21e eeuw nog steeds doorspeelt, en daar wat aan proberen te doen?" (Jaffe 2011). De reactie van Emmer (2011) was na een tirade over politieke correctheid van mevrouw Jaffe: "*In het ergste geval ontslaan we hoogleraren en docenten, die plagiaat plegen en onderzoeksgegevens vervalsen. Politieke correctheid is echter veel schadelijker voor het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, maar vormt geen reden voor zulke sancties. Waarom eigenlijk niet?*"

Blokkeer de toegang tot publicaties in wetenschappelijk fora

Patricia Gomes (2011) schreef een kritisch artikel in het Tijdschrift voor Geschiedenis over witte professoren en slavernijgeschiedenis. Ze hield een pleidooi voor een "zwart" perspectief in de geschiedschrijving over het slavernijverleden. Emmer en Oostindie (2012) reageren met kritiek en de opmerking naar de redactie: "*Wij vragen ons in gemoede af hoe de redactie en referent dit alles hebben kunnen laten passeren.*" Zij waren verbouwereerd dat de redactie het artikel van Gomes had geplaatst. De redactie repliceerde: "*Aan aard en toon van een dergelijke reactie hoort dan niet gemorrelt te worden. Dat geldt ook voor de oorspronkelijke publicatie. Die kan en mag stevige kritiek leveren en ook polemische elementen bevatten. De inhoud van de bijdragen, kritieken en weerwoorden geeft niet het standpunt van de redactie weer.*" Emmer en Oostindie (2012).

Als het aan de beide heren had gelegen dan was de bijdrage verboden geweest en had die discussie nooit gevoerd mogen worden.

Het zwaard van Damocles: de straf bij de studie

Het universitair onderwijs systeem eist

van studenten dat zij een master scriptie schrijven om af te studeren. Promovendi moeten een dissertatie schrijven. In dat proces staat het zwaard van Damocles boven het hoofd van de student en de promovendus: of je buigt en doet wat de docent of promotor zegt, of je studeert niet af of je promoveert niet. Dat is de simpele keuze die een student of promovendus krijgt als hij of zij besluit vanuit een ander perspectief dan die van het WK zijn stuk te produceren. De bewakers van het WK-kennisimperium hebben de straf van de studie als instrument om de geest te kneden. We beschikken over uitgebreide documentatie van één case van een promovendus die begeleid werd door een vertegenwoordiger van het WK. We hebben:

- De originele stukken die de promovendus heeft ingeleverd.
- Het commentaar van de promotor.
- De email correspondentie tussen beide.

De betrokken promovendus heeft mij uit frustratie met de gang van zaken benaderd voor advies en hulp en heeft mij de gehele documentatie overhandigd. Uiteindelijk is de promotie niet doorgegaan bij de betrokken promotor om die lucht kreeg van het contact met mij en als gevolg daarvan het promotietraject afbrak.

We kunnen op basis van concrete documentatie aantonen dat promotietrajecten gebruikt worden om de geest te kneden van promovendi en ze te dwingen om standpunten in te nemen die ze niet willen verdedigen, maar vervolgens de keuze krijgen: slikken of stikken. De betrokken promovendus heeft aangegeven in de toekomst deze kwestie zelf aan de orde te zullen stellen. Daarom zie ik ervan om uit deze documentatie citeren, terwijl de bewijzen er wel zijn.

9. Het kweken van het complex van mental colonialism

Mental colonialism – of mental slavery in de woorden van Bob Marley – is een samenhangend geheel van houdingen waarmee superioriteit en inferioriteit in stand wordt gehouden die voortvloeien uit

koloniale verhoudingen.

Er zijn twee soorten houdingen. De houding van superioriteit bij nazaten van de kolonialisten en de houding van inferioriteit bij de nazaten van de gekoloniseerden.

De visie over superioriteit-inferioriteit heeft een lange geschiedenis die teruggaat naar de discussie tussen Bartholomé de Las Casas en Juan Sepúlveda in 1550 (het beroemde debat van Valladolid) over de vraag of de Inheemsens van de Amerika's mensen waren of een soort dier. Het criterium in dat debat was theologisch van aard: hadden de Inheemsens een ziel? Als ze geen ziel hadden, dan waren ze geen mensen.

Met de opkomst van de wetenschap in Europa ten koste van de theologie is de discussie veranderd naar de vraag of niet-witten de juiste genen hadden. Het wetenschappelijk racisme probeerde de zogenaamde superioriteit van de witte en de inferioriteit van de niet-witte terug te brengen naar fysieke kenmerken.

In de twintigste eeuw is er een verschuiving van fysieke kenmerken en genetica naar cultuur. Is de westerse cultuur superieur boven de niet-westerse cultuur.

Deze veranderingen hangen samen met de manier waarop kennisproductie verandert: van theologie naar natuurwetenschap en van natuurwetenschap naar sociale wetenschappen.

Concepten over superioriteit en inferioriteit gekoppeld aan ras of cultuur hebben mentale houdingen beïnvloed. De manier waarop dat is gebeurd is geen onderwerp van studie van het WK, omdat zij mental slavery niet onderkent als een wezenlijk aspect van het kolonialisme. Erkenning betekent namelijk ondergraving van de legitimiteit van het kolonialisme.

We geven enkele voorbeelden van de houdingen van mental slavery.

Nederigheid

De houding van nederigheid betekent dat je denkt dat je er niet toe doet, dat - in vergelijking met witte mensen - je leven geen of weinig betekenis heeft en je daarom altijd bescheiden moet opstellen. Dat leidt ertoe dat je geen initiatief zal ontplooien omdat je initiatieven geen betekenis hebben.

Onderdanigheid

De houding van onderdanigheid betekent dat je steeds in dienst moet zijn van de witte mens en geen zelfstandige toekomst voor je zelf kunt bedenken. Je leeft altijd in afhankelijk van de ander en je stelt je ook steeds afhankelijk op. Je zoekt steeds de goedkeuring en toestemming van de witte mens van wie je denkt dat die boven je staat. Dat leidt ertoe dat je geen initiatief zal ontplooien omdat je initiatieven altijd eerst goedkeuring zoekt van een ander.

Angst en gebrek aan zelfvertrouwen

De houding van angst en gebrek aan zelfvertrouwen betekent dat je steeds bang bent dat je iets kan gebeuren. Tijdens slavernij en kolonialisme heeft de zwarte mens geleerd dat een kleine fout grote gevolgen kan hebben. Tijdens slavernij werden kleine fouten gestraft met de meest wrede straffen. Na de afschaffing van de slavernij heeft de gekoloniseerde mens gezien dat de witte kolonist en diens handlangers niet aarzelen om militair geweld te gebruiken om de minste vorm van verzet te onderdrukken. Na de periode van zelfbestuur en voor de onafhankelijkheid heeft de gekoloniseerde mens geleerd dat de macht van de witte meester loopt via de opdrachten aan de zwarte handlangers en ook die niet zullen aarzelen om je brodeloos te maken als je teveel uit de band springt. Het kweken van een cultuur van angst (dat na de onafhankelijkheid opnieuw geïntroduceerd was met de Decembermoorden van 1982) is onderdeel van mental slavery. De cultuur van angst leidt tot een gebrek aan zelfvertrouwen om initiatieven te ontplooien.

Zelfvernederling

De houding van zelfvernederling betekent dat je jezelf steeds presenteert als een minderwaardig mens, iemand die niet normaal is in vergelijking met andere mensen.

Er zijn tal van voorbeelden van hoe dit in de praktijk werkt. We nemen één voorbeeld: Anil Ramdas. Hij wordt graag geciteerd door auteurs van het WK.

Ramdas schrijft over Hindostanen als *“een volk zonder helden, zonder mythen en zonder noemenswaardige pech.”* (Ramdas 1992, 33). Hij voegt eraan toe: *“Hindoestanen zijn nooit tot de Spaanse bok veroordeeld. Ze hebben geen zweepslagen gehad, ze werden niet verkracht... Het verhaal, door Hindoestaanse auteurs verspreid, dat lieden als Mathura, Ramdjane en Jumpa Rajgaroo voor Hindoestanen de status hebben van vrijheidsstrijders als Boni, Baron en Joli-Coeur is ronduit bespottelijk. Boni en andere gevluchte slaven voerden een systematische guerilla tegen de plantage-eigenaren, ze hadden strategieën, wapens, manschappen en hogere doelen. Mathura daarentegen sloeg een keer uit woede een hindoestaanse opzichter en een blanke ambtenaar neer. Ramdjane zwaaide met een houwer en gooide stenen naar soldaten die toen het vuur openden. En Jumpa Rajgaroo had geprotesteerd omdat de directeur van de plantage de lonen had verlaagd. Hij werd wegens werkweigering door twee politiemannen gearresteerd en vastgebonden, waarop de overige hindoestanen - en hindoestaanser kan het echt niet - eisten dat zij ook werden vastgebonden.”* (Ramdas 1992, 33)

Ramdas schrijft dit niet omdat hij kennis van zaken heeft (Bhagwanbali (2011) geeft de feiten uit de archieven weer en die staak haaks op de onzin die Ramdas uitkraamt), maar omdat de houding van zelfvernederling en jezelf belachelijk maken er diep in zit.

Zowel Oostindie als Ramsোধ verwijzen naar Ramdas voor diens gebruik van het begrip *“collectief slachtofferschap”*. Ramdas schrijft: *“Bruma, en al die andere*

nationalistische intellectuelen hennen geen historisch bewustzijn, maar een nostalgisch bewustzijn, in de betekenis van Lowenthal: ‘history reveals, nostalgia celebrates’. Nationalisten zijn sowieso goed in het aanwenden van collectieve herinneringen van vorige generaties voor persoonlijke doeleinden. Nationalistische intellectuelen [SH: intellectuelen zoals ik dus] zijn daarom bijna altijd leugenaars.” (Ramdas 1992, 20).

Geschiedschrijving door het WK is het “echte” werk, rationaliteit, onderzoek en analyse. Geschiedschrijving door nationalisten is emotie, nostalgie en collectief slachtofferschap, iets van mindere orde.

Een klassiek voorbeeld van zelfvernederling is de associatie van kritische ideeën van zwarte denkers met criminaliteit en verloedering. Neem de discussie over het slavernijverleden. Je kunt de discussie associëren met wetenschappers die een academische opleiding hebben, een jas en een das dragen, een eigen bedrijf hebben of werkzaam zijn als loonarbeider en een eerlijke boterham verdienen. Je kunt ook doen alsof het iets is van klaplopers, zoals Ramdas doet: *“Tot nu toe lopen Surinamers in Nederland te roepen dat ze door slavernij in deze conditie zijn gebracht. ‘Jullie hebben me eeuwenlang uitgebuit,’ hoorde ik een creoolse man in de metro roepen toen de omstanders afkeurend naar hem keken, terwijl hij zijn heroïne gebruikte, ‘eerst hebben jullie mijn volk kapot gemaakt en nu dieken jullie weer in mijn leven..... Nostalgie als excuus voor het eigen falen is misselijk makend.”* (Ramdas 1992, 19)

Dit is geen toevallige observatie, maar een techniek waarbij je een kritische blik op slavernij wil presenteren als nostalgie van klaplopers en bedriegers. Het is een ultieme vorm van zelfvernederling als het gedaan wordt door mensen uit het eigen volk.

Een ander voorbeeld van zelfvernederling is de uitspraak van Cynthia McLeod in de NTR-serie *De Slavernij* over hoe een tot slaaf gemaakte naar zichzelf

keek: *"Op de meeste plantages had men een soort compromis, een manier van leven gevonden. Je bent slaaf. Je weet niet beter. Je moet werken. Nou, je zal werken. Je gaat je natuurlijk niet uitsloven. Je doet genoeg zodat je meester tevreden is over je. Dan heb je ook een leuk leven."* (geciteerd in Hira 2011, 24).

McLeod kan zich niet voorstellen dat de tot slaaf gemaakte **wel** beter wist, namelijk dat vrijheid een ingeboren eigenschap en dat het niet vanzelfsprekend is om gratis onder dwang te werken voor een man die in zijn hangmat ligt. Dat is zelfvernedering ten top.

Zelfverwijt

De houding van zelfverwijt betekent dat een misdaad niet toegeschreven wordt aan de misdadiger, maar aan het slachtoffer.

Het bekendste voorbeeld is de beoordeling van de rol van Afrikaanse collaborateurs in de transatlantische slavenhandel. Zo stel Leo Balai dat deze handel een initiatief was van de Afrikanen en de Europeanen geen enkele rol daarin speelden: *"Het lot van mensen die gevangen genomen werden in Afrika met het doel ze voor verkoop naar Amerika te verschepen, kan in drie fasen worden onderscheiden. Allereerst was er de gevangenneming in Afrika., dan het vervoer per schip naar Amerika en uiteindelijk het leven in slavernij in Amerika... In de eerste fase gaat het om de manier waarop de mensen in handen kwamen van de Afrikaanse slavenhandelaren, die hen vervolgens aan de Europeanen verkochten. Deze fase vond plaats in verschillende gebieden en plaatsen in West Afrika waar mensen door oorlogen of anderszins ten prooi vielen aan mensenhandelaren. De Europese slavenhandelaren speelden hierbij geen enkele rol. Het aanleveren van Afrikanen voor vervoer naar de gebieden in Amerika was een Afrikaanse aangelegenheid, waar de Europeanen geen zeggenschap over hadden."* (Balai 2011, 17)

De conclusie: "Slavernij is onze schuld;

onze eigen mensen hebben ons verkocht in slavernij".

Om deze conclusie te kunnen trekken moet je drie stappen ondernemen.

Ten eerste, je moet feiten presenteren zonder het inzicht te geven dat daarbij hoort. Het inzicht dat hierbij hoort is dat onderdrukking en uitbuiting op grote schaal van het ene volk door het andere onmogelijk is zonder collaboratie van mensen uit het onderdrukte volk. De bezetting van Nederland door de Duitsers was niet mogelijk zonder de medewerking van veel Nederlanders op allerlei gebieden. Als we Balai's redenering zouden volgen dan zouden we feiten kunnen presenteren zonder inzicht: Nederland is niet bevrijd door de Nederlanders, maar door Amerikanen, Engelsen en Canadezen. Nederlanders hebben massaal meegewerkt aan hun bezetting.

Maar terecht maken Nederlandse historici een onderscheid tussen collaborateurs en slachtoffers. Collaborateurs komen uit de rangen van de slachtoffers. Het systeem van bezetting vloeide voort uit het systeem dat de nazi's hadden ingesteld: de ontwikkeling van een derde wereldrijk. Daarom zien Nederlanders hun bezetting niet als het werk van Nederlanders en wordt de misdaad van de collaborateurs niet geplaatst op de schouders van de slachtoffers.

Dat onderscheid valt weg bij de Transatlantische slavenhandel waardoor de misdaad in de schoenen geschoven wordt van de slachtoffers.

Ten tweede, je moet een deel van de feiten presenteren. De Afrikaanse collaborateurs werden bewapend en gefinancierd door Europeanen. Die hadden fortten opgezet aan de Afrikaanse kust om het proces aan te sturen. Zonder die fortten en steun hadden de Afrikanen deze handel niet kunnen opzetten op zo'n grote schaal.

Ten derde, je moet het grotere plaatje weglaten. En dat grotere plaatje is dat mensenhandel als een internationale bedrijfstak dat ingebed is in de kapitalistische wereldeconomie

en waarvan het systeem bedacht is in Europa, niet in Afrika. Afrikanen hebben niet het initiatief genomen tot de transatlantische slavenhandel. Zij hebben niet het systeem bedacht dat in Amerika's plantages moesten worden opgezet waarvoor zij de arbeiders zouden leveren. Dat systeem is bedacht in Europa. Europeanen zijn niet door Afrikanen op het idee gebracht om plantages op te zetten.

Laat je deze drie zaken weg en presenteer je slechts een deel van de feiten, dan krijg je een houding uit mental slavery: zelfverwijt. Malcolm X had het ooit al geanalyseerd: *"When the people who are in power want to ... create an image to justify something that's bad, they use the press [SH: of het onderwijs]. And they'll use the press to create a humanitarian image, for a devil, or a devil image for a humanitarian. They'll take a person who is a victim of the crime, and make it appear he's the criminal, and they'll take the criminal and make it appear that he's the victim of the crime."* (Malcolm X in: Antihostile .n.d., 206)

Dankbaarheid voor kolonialisme

De houding van dankbaarheid voor het kolonialisme betekent dat in plaats van te strijden tegen een misdaad je een houding ontwikkelt van dankbaarheid tegenover de misdadiger.

Het klassieke voorbeeld is van Cynthia McLeod: *"Ija, wij zijn blij dat jullie ons uit Afrika hebben gehaald met slavernij, anders zaten wij nu te creperen in Afrika."* (Geciteerd in Hira 2011, 25). Hier wordt zowaar dankbaarheid getoond voor een misdaad tegen de menselijkheid. McLeod kan zich niet voorstellen dat zwarten in Afrika ook een Nelson Mandela hadden kunnen zijn.

Ze moet het niet beste, maar het slechtste uit Afrika halen om haar dankbaarheid te kunnen tonen. Dat is één van de ergste vormen van mental slavery.

Mental colonialism als een samenhangend geheel van houdingen waarmee superioriteit en inferioriteit in stand wordt gehouden is een cruciaal instrument in het propageren van de legitimiteit van het

kolonialisme.

10. Het inzetten van Uncle Tom

Als laatste methode voor het propageren van de legitimiteit van het kolonialisme behandelen wij de figuur van Uncle Tom. Dit is zelfs één van de belangrijkste institutionele instrumenten om de legitimiteit van het kolonialisme te propageren.

Het karakter van Uncle Tom is treffend beschreven in een beroemde speech van Malcolm X over de House Negro en de Field Negro (we hanteren hier de termen die in de jaren zestig gangbaar waren): *"Back during slavery, when black people like me talked to the slaves, they did not kill him. They send some old house negro to go along behind him to undo what he said. You have to read the history of slavery to understand this. There were two kind of negroes. There was that old house negro and the field negro. And the house negro always looked after his master. When the field negroes stepped too much out of line he held them back in check. He put them back on the plantation. The house negro could afford to do that because he lived better than the field negro. He ate better, he dressed better and he lived in a better house. He lived right up next to his master, in the attic, or the basement. He ate the same food as his master ate, and wore his same clothes. And he could talk just like his master. "Master, good diction". And he loved his master more than his master loved himself. That's why he did want his master hurt. If the master got sick, he said, "What's the matter boss, we sick?". When the master's house caught fire he tried to put the fire out. He did not want his master house burned. He never wanted his master property threatened. And he was more defensive of it than the master was. That was the house negro. But then you had some field negroes, who lived in huts, had nothing to loose. They wore the worst kind of clothes, they ate the worst food, and they caught hell. They felt the sting of the lash. They hated their masters. Oh yes, they did. If the master got sick, they preyed that the master died. If the master's house caught a fire, they preyed for a strong wind*

to come along. This was the difference between the two. And today you still have house negroes and field negroes. I am a field negroe."

Er zijn twee typen Uncle Tom's. Het eerste type heeft zit in positie van invloed die mogelijk is gemaakt door witte machthebbers. Dat zijn mensen die werkzaam zijn in de Nederlandse media of door Nederland gesteunde instituties in Suriname of de voormalige Antillen. Die zijn vergelijkbaar met een marionet. Hij of zij is gebonden met onzichtbare draden die pas zichtbaar worden als de marionet uit zichzelf bewegingen gaat uitvoeren die niet past in zijn rol. De marionet merkt dan onmiddellijk dat dat niet gewenst is. Er zijn sancties verbonden als je uit de pas loopt en je rol niet goed vervult.

Het tweede type Uncle Tom is de klassieke Tom. Hij doet zijn werk zoals Malcolm die schets niet vanwege een externe dwang, maar vanuit een zich eigen gemaakte innerlijke motivatie. Hij of zij vereenzelvigd zich zo intens met de kolonisator dat een minzaam blijk van waardering, een snelle blik, een gebaar of een woordje van dank van de kolonisator, hem of haar intens gelukkig maakt.

De Uncle Tom's zijn cruciaal in het propageren van de legitimiteit van het kolonialisme. Zij zijn de basisinstrumenten in de gekoloniseerde gemeenschap om de boodschap uit te dragen.

Onderkenning van het bestaan en de werking van het karakter van Uncle Tom is een belangrijke stap in de dekolonisatie van de geschiedschrijving.

Geschiedenisonderwijs

Geschiedschrijving en sociale strijd

Stephen Small (2012, 13) maakt een onderscheid tussen "academic research" en "community research": *"Most research in the Netherlands on slavery and its legacies is carried out by professors and lecturers working in universities; some of it is undertaken in research organizations;*

some of it is done in community organizations; and some is carried out by dedicated individuals. Typically there is a major split between the academy made up of paid professionals that produce, modify and disseminate knowledge; and the community in which unpaid professionals and amateurs also produce knowledge."

Die indeling maakt duidelijk dat geschiedschrijving niet zomaar een intellectuele exercitie is, maar onderdeel van sociale strijd. Grofweg geldt nu de indeling: op de Nederlandse universiteiten wordt met enkele uitzonderingen vooral kennis geproduceerd die de legitimiteit van het kolonialisme propageren. De kennisproducenten vanuit de gemeenschap bestaat uit twee groepen. Eén groep wordt gecoacht door het WK en de andere groep produceert kennis vanuit DtM.

Eén doel van de sociale strijd is dat de universiteiten opengebrouwen worden zodat beide stromingen een plek krijgen en hun kennis kunnen produceren. Dat zal niet zomaar gebeuren. Er is maatschappelijke strijd nodig om te zorgen dat dit gebeurt. Een concrete doelstelling voor de geschiedschrijving in Suriname op universitair niveau is de introductie van pluralisme in de geschiedschrijving zodat beide perspectieven een volwaardige plaats krijgen. Docenten van beide stromingen horen daar studenten te kunnen trainen in de verschillende manieren van denken.

Onderzoeksagenda

Het WK heeft een onderzoeksagenda dat gericht is op het propageren van de legitimiteit van het kolonialisme. Daarvoor worden intellectuele, financiële en organisatorische resources ingezet. Werkstukken, scripties, dissertaties zullen gestimuleerd worden vanuit dat kader.

Een onderzoeksagenda vanuit DtM bestaat uit twee onderdelen:

- De verdere ontwikkeling van het theoretische kader van DtM.
- Het uitzetten van nieuw onderzoek

op de onderwerpen die in dit artikel behandeld zijn.

Theoretisch kader

Er is een internationale beweging op universiteiten in de hele wereld tegen de eurocentrische benadering in de wetenschap. Tachtig procent van de leerboeken in de verschillende takken van wetenschap wordt geschreven door (witte) Europeanen en Amerikanen. Eurocentrisme is bekritiseerd door wetenschappers op allerlei vakgebieden en vanuit allerlei landen. Eén van de uitdagingen voor de toekomst is om die theorieën met elkaar in verband te brengen.

Mijn insteek is de ontwikkeling van een theoretisch kader waarin kolonialisme geanalyseerd en beschreven wordt in vijf dimensies.

De geografische dimensie

Kolonialisme gaat om het bezetten van land, een geografische eenheid die buiten het land van de koloniserende mogendheid is. Er zijn andere modellen denkbaar van kolonialisme, waarbij de kolonisatie zich permanent vestigt en een overweldigende meerderheid vormt in het nieuwe land (Amerika, Australië). Het WK zal noot de vraag stellen: waarom heeft een Duitser geen recht om Amsterdam te bezetten maar een Nederlander wel het recht om Suriname of Indonesië te bezetten? Vanuit DtM is dat een centrale vraag. De bezetting van andermans land is een cruciaal kenmerk van het kolonialisme. Hoe probeert het WK dit gegeven te maskeren. Door de bezetting niet als een bezetting te portretteren, maar als een wetenschappelijke ontdekkingsstocht. Zo wordt de invasie van de Amerika's door Europese mogendheden gepresenteerd als een innovatieve actie: op zoek naar een zeeroute naar India stuitte de ontdekkingsreiziger Columbus op nieuw land dat kennelijk onbewoond was. Welke Europese landen hadden welke hoeveel grond in bezit in welke periode en wat is de huur die ze daarvoor zouden hebben moeten betalen en nooit betaald hebben?

De economische dimensie

Ik pleit voor de ontwikkeling van econometrische modellen die de impact van het kolonialisme op de wereldeconomie kan simuleren. Deze modellen moeten in kaart brengen hoe de economische mechanismen fungeerden en wat de impact van kolonialisme was op de wereldeconomie. Armand Zunder heeft al veel voorwerk verricht. Het gaat erom om modellenbouw die inzicht geven in hoe economische processen werken en uiteindelijk de invloed die dat heeft op de discussie over herstelbetalingen.

Om deze modellen te kunnen maken moeten veel deelstudies worden verricht. Het verschil tussen WK en DtM in deze studies is dat het WK het grote verband die de legitimiteit ondergraaft buiten het gezichtsveld laat.

Zo is het mogelijk in het WK om een individuele planter gedetailleerd te beschrijven zonder een verband te leggen met militaire bezetting. Het wordt als vanzelfsprekend en legitiem gezien om een plantage in een ander land te mogen bezitten.

Maar een deel van de data zullen niet verschillen. Die moeten vragen beantwoorden als:

- Wie waren de ondernemers in en buiten de kolonie die belangen hadden in de kolonie: hun motieven, hun sociale achtergronden, hun sociale netwerken in en buiten de kolonie. Marten Schalkwijk (2011) heeft die netwerk in de kolonie op magistrale wijze in kaart gebracht. We moeten hun genealogie hebben in Nederland (wie zijn hun nazaten die aangesproken kunnen worden voor herstelbetalingen voor de misdaden van hun voorouders).
- Wat is de keten van leveranciers en verwerkers in het koloniale productieproces en functioneerde die keten? Wie waren de mensen en bedrijven die betrokken waren bij het in gebruik nemen van de factor land, wat was hun rol en (kwalitatieve en kwantitatieve) betekenis (plantages in de koloniën, grond in Europa voor de fabrieken die deze producten verwerkten etc.). Wie waren betrokken bij de factor arbeid in de koloniën

(de collaborateurs in Afrika, India en Indonesië, de mensen die bij de scheepvaart betrokken waren, de tot slaaf gemaakten en contractarbeiders, de managers etc). Wat is het effect op de factor arbeid in Europa (hoeveel mensen waren werkzaam in de verwerking van suiker en welke invloed had dat op de rest van de economie). Hieruit moeten multiplier coëfficiënten worden geschat om de impact te kunnen berekenen van kolonialisme op de wereldeconomie. Wie waren betrokken bij de factor kapitaal (banken, verzekeringen etc)?

De economische dimensie zal laten zien wat de omvang is economische impact van kolonialisme is geweest.

De sociale en gender dimensie

De sociale dimensie van kolonialisme heeft betrekking op sociale verhoudingen in de kolonie en de sociale verhoudingen in Europa. Ras was een organiserend principe bij de creatie en ontwikkeling van de sociale verhoudingen zowel in de kolonie als in Europa. Schalkwijk (2011) heeft een model van netwerkanalyse geïntroduceerd van hoe dat te doen voor de kolonie. Dat model zou uitgebreid kunnen worden naar Europa. Hoe waren de relaties tussen de verschillende sociale groepen die bij het kolonialisme betrokken waren: de elite, het koningshuis, de kooplieden, de bankiers, maar ook de matrozen en de arbeiders die de landbouwproducten verwerkten in de fabrieken.

Hoe waren de sociale verhoudingen in de kolonie en in Europa? Op basis waarvan waren die ingericht? Wat is de verhouding tussen ras en klasse? Welke substrata had je in de onderdrukte klassen? Hoe hebben ze zich ontwikkeld? Hoe waren de sociale verhoudingen in Europa gerelateerd aan de sociale verhoudingen in de kolonie. De belangrijkste link was de klasse van onderdrukkers en uitbuiters. Ze kwamen uit Europa en gingen vaak ook weer terug. Welke sociale milieu's waren dat? Hoe zag het dagelijkse leven van de mensen in de verschillende sociale lagen eruit?

De gender dimensie heeft betrekking op de rol van seksualiteit en de verhouding tussen mannen en vrouwen. Hoe is kolonialisme bepalend geweest in het creëren van een seksuele moraal en in hoeverre had deze een rasdimensie. Hoe verschilt de seksuele verhouding man-vrouw tijdens slavernij in relatie tot ras: de verhouding zwarte man/blanke vrouw en de verhouding blanke man/zwarte vrouw. In hoeverre is kolonialisme en racisme een bepalende factor in de totstandkoming van die verhouding? Hoe was de situatie na de afschaffing van de slavernij?

Hoe is de economische, sociale, culturele en politieke positie van de vrouw bepaald door koloniale verhoudingen en in hoeverre zaten hierin culturele elementen van de verschillende culturen? Kolonialisme betekende dehumanisatie van de gekoloniseerde mens. Hoe is dat tot uiting gekomen in de positie van de vrouw, in liefdesrelaties, in de omgang met kinderen. Hoe is het mogelijk dat blanke vaders hun kinderen met zwarte vrouwen beschouwden als dieren die in de plantage boekhouding als zodanig konden worden bijgeschreven. Wat voor moraal schuilt hierin m.b.t. de waarde van het menselijk leven en de omgang met de eigen nazaten en hun moeders. Wat is de erfenis van de gender verhoudingen nu?

De culturele en geestelijke dimensie

De culturele en geestelijke dimensie heeft betrekking de manier waarop kolonialisme materiële en geestelijke cultuur beïnvloed zowel in de kolonie als in Europa. In de kolonie gaat het om tal van zaken van kleding en voeding tot en met gebruiken, gewoonten en rituelen. Het gaat om beeldvorming, mental slavery en kennisproductie. In Europa gaat het om de kennisproductie over kolonialisme, ras en klasse. Maar ook om de invloed van het kolonialisme op de materiële en geestelijke cultuur in Europa.

De politieke en militaire dimensie

Geen enkel land is vrijwillig gekoloniseerd. Wat waren de fasen in de verovering van de kolonie? Welke politieke en militaire middelen zijn

daarbij gebruikt. Welke mechanismen zijn gebruikt om een volk systematisch eeuwenlang te kunnen onderdrukken, uitbuiten en beheersen. Hoe was de verhouding tussen het politieke en militaire bestuur in de kolonie en Europa?

Minstens zo belangrijk is het verzet tegen kolonialisme? Welke vormen van verzet zijn er geweest? Hoe is op dat verzet gereageerd? Wat waren de strategieën en tactieken die gebruikt zijn door onderdrukkers en onderdrukten? Wat kunnen we daar vandaag de dag van leren.

Het is een internationale uitdaging om in de komende decennia een theoretisch

kader te ontwikkelen dat op een samenhangende manier deze dimensies met elkaar in verband brengt.

Nieuw onderzoek

Het academisch onderwijs is bij uitstek het instrument om bovenstaande onderzoeken te laten uitvoeren. Het vereist een institutioneel raamwerk die DtM als uitgangspunt neemt bij de ontwikkeling van dit soort onderzoeksprogramma's. De geschiedenisopleiding van Suriname zou daarin het voortouw kunnen nemen en participeren in de internationale netwerken die dit soort onderzoek gaan uitvoeren.

Literatuur

Antihostile (n.d.): El-Hajj Malik El-Shabazz Malcolm X. Collected Speeches, debates and interviews, 1960-1965, malcolmfiles.blogspot.com.

Balai, Leo (2011): Het slavenschip Leusden. Slavenschepen en de West-Indische Compagnie 1720-1738. Walburg Pers. Zutphen.

Bhagwanbali, Radjinder (2011): Tetary – de koppige. Het verzet van Hindoestanen tegen het Indentured labour System in Suriname 1873-1916. Amrit. Den Haag.

Beeldsnijder, Ruud (1994): "Om werk van jullie te hebben". Plantageslaven in Suriname, 1730-1750. IBS/Universiteit Utrecht. Utrecht.

Boots, Alice en Rob Woortman (2009): Anton de Kom. Biografie 1898-1945. Contact. Amsterdam/Antwerpen.

Emmer, Pieter (2011): Opinie slavernij, in: Mare – Leids Universitair Weekblad, <http://www.mareonline.nl/archive/2011/10/12/opinie-slavernij>, 13 oktober 2011.

Emmer, P.C. en Gert Oostindie (2012): White is White and Black is Black and the twain shall never meet? Reactie op Patricia D. Gomes, 'Slavernijgeschiedenis in de landelijke dagbladen', in: Tijdschrift voor Geschiedenis - 125e jaargang, nummer 2.

Gomes, Patricia (2011): Slavernijgeschiedenis in de landelijke dagbladen, in: Tijdschrift voor Geschiedenis - 124e jaargang, nummer 3.

Gowricharn, Ruben (2008): Interview met Forum, Nieuwsbrief Geesteswetenschappen Universiteit Leiden, <http://hum.leidenuniv.nl/medewerkers/forum/interviews/gowricharn-707.html>.

Jagdew, Eric en Roekmienie Sewradj-Debipersad (2007): Wij en ons verleden.. De geschiedenis van ons volk voor de vijfde klas van het basisonderwijs. Leerleingenboek.. MINOV. Suriname.

Jagdew, Eric (2012): Dekolonisatie van de Surinaamse geschiedschrijving. Waarom is die uitgebleven, in: His/her Tori, nr. 3, juli 2012, pp. 5-14.

Hassankhan, Maurits (2012): Het nationale geschiedenis symposium van 1982 en de dekolonisatie van de geschiedschrijving van Suriname, in His/her Tori, nr. 3, juli 2012, 15-27.

Heijer, Henk den (2011): Het slavenschip. Oratie. Leiden.

Hira, Sandew (1982): Van Priary tot en met De Kom. De geschiedenis van het verzet in Suriname 1630-1940. Futile. Rotterdam.

Hira, Sandew (2009): Decolonizing the mind. Een fundamentele kritiek op het

wetenschappelijk kolonialisme. Amrit. Den Haag.

Hira, Sandew (2011): *De Slavernij - het witwassen van een zwarte bladzijde uit de Nederlandse koloniale geschiedenis*. IISR. Den Haag

Hira, Sandew (2012): Wat is verlies? Een kritische bespreking van een visie van het wetenschappelijk kolonialisme op de criminele handel in zwarte mensen, in: <http://www.iisr.nl/download/HiraWatisVerlies.pdf>.

Jaffe, Rvke (2011): Waarom niet gewoon toegeven? In: *Mare - Leids Universitair Weekblad*, <http://www.mareonline.nl/archive/2011/10/05/column-waarom-niet-gewoon-toegeven/weblog>, 6 oktober 2011.

Kempen, Michiel van (2004), Piet Verkruijsse en Adrienne Zuiderweg: *Wandelaar onder de palmen. Opstellen over koloniale en postkoloniale literatuur*. KITLV uitgeverij. Leiden.

Legène, Suzanne (2011): Interview *Geschiedenis 24* op 18-09-2011 in: <http://www.geschiedenis24.nl/ovt/afleveringen/2011/OVT-18-09-2011/Het-Spoor-terug--De-bende-van-Oss.html>

Lier, R.A.J. van (1977): *Samenleving in een grensgebied. Een sociaal-historische studie van Suriname*. A. Emmering. Amsterdam.

Meel, Peter (2012): *Geschiedschrijving*, in: <http://caraibischeletteren.blogspot.nl>.

Meel, Peter (2010): *Bezem door de Caraïbistiek* in: <http://caraibischeletteren.blogspot.nl/2010/03/bezem-door-de-caraibistiek.html>

Minov (2010): *Wij en ons verleden*. Afdeling Curriculumontwikkeling. Paramaribo.

Neus-van der Putten, Hilde (2003): *Susanna du Plessis. Portret van een slavenmeesteres*. KIT Publishers. Amsterdam.

Oostindie, Gert (2004): *Wij Slaven van Suriname* en het intellectuele eigendom van het koloniale verleden. in: *Kempen* (2004), pp. 495-506 KITLV uitgeverij. Leiden.

Oostindie, Gert (2008): *Referaat bij Van Lier Lezing Ruben Gowricharn*.

Ramdass, A. (1992): *De papegaai, de stier en de klimmende bougainvillea*. Essays. De Bezige Bij. Amsterdam.

Ramssoedh, Hans (2006): *Dertig jaar Surinamistiek, 1975-2005*. in: *Jagdew*, Eric e.a. (2006), pp. 40-65.

Rossum, Matthias van en Karwan Fatah-Black (2012): *Wat is winst? De economische impact van de Nederlandse trans-Atlantische slavenhandel*, in: *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 2012, nr. 1, pp. 3-29.

Schalkwijk, Marten (2011): *The Colonial State in the Caribbean. Structural Analysis and Changing Elite Networks in Suriname, 1650-1920*. Amrit. Den Haag

Small, Stepen (2012): *Living History. The Legacy of Slavery in the Netherlands*. NiNsee/Amrit. Den Haag